LUCEAFĂRUL

Anul VIII. **Nr. 2.**

Sibiiu, 16 Ian. 1909.

*

Abonament:

Austro-Ungaria:	România:
1 an . . . 12 cor.	1 an . . . 16 cor.
Ed. de lux 20 „	Ed. de lux 25 „
6 luni . . 6 „	6 luni . . 8 „
Ed. de lux 10 „	Ed. de lux 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor., în România și în Străinătate: 1 an 14 cor.

W. KRAFFT, SIBIIU.

SUMARUL.

Oct. Goga . . .	Noi ne 'ntâlnim (poezie).
Al. Ciura . . .	Aduceri aminte.
Elena Văcărescu	Fluieraşul (poezie).
I. Broşu. . . .	Baladă (poezie).
C. N. Mihăilescu	Adrian (nuvelă).
Simina Bran . .	Jale (poezie).
Maria Cunţan .	Cântece (poezie).
G. Bogdan-Duică	Corespondenţă din Bucureşti: „Sanda“ de Al. G. Florescu.
O. C. T. . . .	Baladele româneşti.
* * *	Pagini străine: Eduard Douwes Dekker (Multatuli). Legendă arabă.
Dări de seamă:	Mihail Gaşpar: In vraja trecutului. — Ioan Bârseanul: Dor pustiu. — Tudor Pamfile: Cimilituri româneşti. — Al. Ciura: Colinde. — Eleonora Borcia: Das Liebeslied und andere Erzählungen (trad.). — Adolf Schullerus: Siebenbürgisch-sächsisches Wörterbuch.
Cronică: . . .	Scrisori din Bucovina. Biblioteci de popularizare. Congresul din Craiova. Conferinţe în Braşov. Premiile „Nobel“. Ştiri. — Bibliografie. — Poşta redacţiei.

Ilustraţiuni: Vederi din România: La fântână. Vederi din România: La păscut. Cioban. Elena Văcărescu. Ţărancă cu doniţele. Eduard Douwes Dekker (Multatuli). Vederi din România. Vederi din România: La poveşti.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an . . . . . 12 cor. Ed. de lux . . . 20 cor.
6 luni . . . . . 6 „ „ „ „ . . . 10 „

Ediţia pentru preoţi, învăţători şi studenţi: 1 an 8 cor.

România şi în Străinătate:

1 an . . . . . 16 cor. Ed. de lux . . . 25 cor.
6 luni . . . . . 8 „ „ „ „ . . . 13 „

Ediţia pentru preoţi, învăţători şi studenţi: 1 an 14 Cor.

Reclamaţiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariţia fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiiu (Nagyszeben).

În editura Librăriei W. Krafft au apărut:

Amicul Poporului

calendar pe anul 1909

întocmit de **I. Popovici,**

conţinând o bogată parte literară de cuprins instructiv şi distractiv, cum şi portretele lui Simeon Bărnuţiu, Andrei Bar. de Şaguna, Ciprian Porumbescu, George Bariţiu, Iacob Mureşan, Dr. Aurel Mureşan, Andrei Bârseanu, Duiliu Zamfirescu, N. Gane şi alte o mulţime de ilustraţii de actualitate.

Posnaşul

calendar umoristic pe anul 1909

redactat de bineapreciatul umorist

Ermil Borcia,

cuprinzând o bogată materie umoristică, între care de remarcat este poezia „Cârţan la Paris“ de Ermil Borcia, cu cinci desenuri de Florian Mureşan, cum şi o mulţime de alte ilustraţii hazlii însoţite de glume cuviincioase.

Ambele calendare, pe lângă partea calendaristică, poştă şi telegraf, conţin **Consemnarea târgurilor revidată exact,** care într'un aranjament uşor de orientat cuprinde singuraticele târguri de vite şi târguri de marfă.

Bobârnaci şi Bazaconii

este cea mai nouă lucrare de gen umoristic al dlui **Ermil Borcia.**

Această elegantă broşură, cu o copertă desenată de **Florian Mureşan,** se estinde pe 64 pagini şi are o mulţime de glume potrivite, isvorâte dintr'un spirit satiric fin, care provoacă risul dar nu supără şi din contră înveseleşte şi înviorează. Dată fiind lipsa simţită de literatură umoristică la noi, broşura Bobârnaci şi Bazaconii credem că este bine şi la timp venită.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATA PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea unui comitet de redacţie.

Colaboratori: **I. Adam, I. Agârbiceanu, Z. Bârsan. G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, V. Cioflec, Al. Ciura, Maria Cunţan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, O. Goga, Enea Hodoş, Dr. I. Lupaş, Dr. G. Murnu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiş, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian.**

Orice reproducere, fără indicarea izvorului, este oprită.

Noi ne 'ntâlnim.*)

Mureà cucernic busuiocul în păhărelul din fereastră,
Sărmana floare 'ngălbenită ne cunoşteà povestea 'ntreagă,
Ştià pe semne câtă jale ne-ascunde zodia pribeagă
Şi lăcrimà când fără milă noi îngropam iubirea noastră...

Amurgul toamnei mohorîte ne-a despărţit atunci cărarea
Şi, vezi, cum ne-a supus mândria neînfrânată şi păgână:
Când pe frumoasa noastră moartă am coborît-o în ţărână
Noi amândoi cu sloi de ghiaţă ne-am scris în suflete uitarea.

Ne-a înghiţit vâltoarea largă, nebuni ne-am aruncat în spume,
Pe-atâtea valuri mincinoase ne-a legănat de-atunci viaţa...
De ne vedeam pe la răspântii, — noi întorceam în pripă faţa,
Căci ne-am trudit a noastre drumuri să nu se 'ncrucişeze 'n lume.

Dar salba viselor măiestre ne-a risipit-o nenorocul
Şi câte ne-a furat ursita în goana ei neîntreruptă,
Azi ne 'ntâlnim tăcuţi şi singuri ca doi oşteni striviţi în luptă...
— Aveà atâta drept să plângă odinioară busuiocul...

Cum ne privim acum în faţă acelaş gând răzleţ ne paşte,
În umbra vorbei care minte noi tăinuim aceeaş jale, —
Şi eu cu gândurile mele şi tu cu visurile tale,
Din morţii toţi câţi îngroparăm cinstim aceleaşi sfinte moaşte.

Ni-e ţintirimul plin acuma, movile nu mai pot să 'ncapă,
Dar una singură ne chiamă cu toate-aducerile-aminte,
Ca făcători de rele 'n noapte noi ne 'ntâlnim printre morminte:
— Îi ducem flori frumoasei moarte şi-i plângem amândoi la groapă...

Octavian Goga.

*) Din volumul de poezii „Ne chiamă pământul", ce va apăreà zilele viitoare în editura institutului „Minerva".

Aduceri aminte.

X.

Când am avut examenul din urmă, domnul învățător erà mai prietinos și mai bun. Cu câteva zile înainte, m'a chemat la el și m'a mângăiat pe frunte. Ochii îi străluciau de-un foc neobicinuit: erà un fior de dragoste părintească, cea din urmă...

Copiii numai la urmă înțeleg, că dascălii urgisiți au avut și ei inimă!

S'a plimbat de câteva ori de-alungul odăiții scunde, în vremece eu priviam la Andrei Mu-

Vederi din România: La fântână.

rășan de pe părete, cum declamează, cu mâna întinsă.

— Măi prietine, (îmi ziceà pentru întâia oară „prietene") tu te duci acum la Blaj, și scapi de mine...

Și iarăș se uità la mine, cu un zâmbet deosebit de prietenesc.

Atunci am simțit că mi se înmoaie inima. Mi-am adus aminte de toate micile noastre mișelii de școlari, de toate supărările câte le pricinuiserăm dascălului nostru, pe care numai acum începeam să-l iubesc cu adevărat.

— Tu te duci... dar aștept să-mi faci cinste și la examen, și, după ce-i merge, să-mi faci cinste și acolo...

A scos apoi un petec de hârtie și mi l-a dat să-l cetesc: „Prea Onorate Domnule Protopop!"

Erà discursul de bineventare, pe care aveam să-l spun, chiar la începutul examenului.

L-am învățat pe dinafară și dascălul mi-a spus unde trebue să ridic mâna, cum trebue să mă închin și cum să mă uit, fără teamă, în fața protopopului.

În ziua examenului, după ce am spus rugăciunile, la semnul învățătorului am eșit din bancă și m'am apropiat șovăind de masa unde erà protopopul și tata.

O clipă mi s'a părut, că lumea se învârte cu mine: protopopul cu ochelarii pe nas, părețiî împodobiți cu cetini de brad și dascălul, care îmi zâmbià mai prietenos ca oricând. Fetițele, frumos pieptenate, mă priveau și ele cu îngrijorare, iar băieții se coteau, pe ascuns.

Atunci am început cu glas scăzut:

— Mult Onorate Domnule Protopoape!

Și am spus discursul fără greș, căci începeam a pricepe pe deplin acum, ceeace scrisese dascălul pe petecul de hârtie. Vedeam bine, că n'o să mai fiu împreună cu prietenii mei de până acum, că alți dascăli mă așteaptă undeva departe, cari, poate, vor fi mai răi și mai aspri ca dascălul nostru.

Când am luat premiile, nu mai eram așa de vesel, ca alte ori — și priviam cu părere de rău la băieții, cari rămâneau și pentru viitor în școala unde copilărisem.

Dascălul, de trestia căruia aveam atâta respect pe vremuri, m'a prins înduioșat de mână și m'a sărutat pe frunte.

— Să te porți bine și acolo...

A mai vrut el să zică ceva, dar mi s'a părut că vorba i se oprește în gât.

*

Vacanța din urmă n'a mai sămănat apoi cu celelalte.

Nu mai îndrăzneam s'o iau razna pe dealuri cu ceialalți tovarăși, nici să hoinăresc dupăamiezi întregi în Valea Cerniții, după pești.

Eram „student" acum, și trebuià să iau seamă la tot ce făceam.

Peste zi mai cetiam câte ceva din gramatică și din aritmetică; seara mă ascultà apoi tata, iar mama îmi adună rând pe rând hăinuțele de drum.

Ce iute a trecut vara aceea!

Noaptea, câteodată, visam Blajul, gimnaziul și internatul, de care îmi povestise tata

atât de mult, încât cunoșteam toate ungherele. Vedeam cele trei turnuri ale catedralei, tovarășii de școală, cari nu sămănau cu cei din Abrud, dascălii, cari mi se păreau mai încruntați și mai neîndurători ca al nostru.

Cu două zile 'nainte am mers la moșu să-mi iau adio.

Bătrânul m'a săltat pe genunchi, a adus vin într'o sticlă mare și mi-a povestit de vremea, când trecuse și el prin școlile Blajului. Și tot a doua vorbă ziceà câte ceva latinește, spunând că o să înțeleg și eu în curând această limbă dulce, care e a strămoșilor noștri.

In curte mă așteptau tovarășii de joc. Prinseseră și ei de veste că plec, și veniau să mă vadă, pentru cea din urmă dată.

Fetița cea cu ochii de văpaie află prilej să mă întrebe între patru ochi:

— Și când te duci?

— Poimâne.

— Și nu-ți pare rău?

— De ce să-mi pară rău? — întrebai cu oarecare mândrie.

— De noi! zise ea mai încet.

— Nu...

O clipă mi se părù că buza din jos începe să-i tremure, apoi ridică din umeri și-mi spuse cu îndărătnicie:

— Și eu mă duc, la Sibiiu, și eu mă duc...

La despărțire, tata-moș mi-a înodat în colțul năfrămii doi „husoși" noui...

In noaptea din urmă am durmit iepurește.

Auziam deslușit pașii mamei, cum diretică prin bucătărie, orânduindu-mi pachetele cu haine și cu de ale mâncării. Când s'a sculat tata, am sărit și eu, m'am îmbrăcat în pripă și am sorbit cafeaua.

Mama se purtà încoace și încolo, fără să știe de ce să se mai apuce. În clipa din urmă mai află un șal călduros, pe care mi-l înfășură în jurul gâtului, apoi îmi mai vârî prin buzunare câteva pogăci, cari nu încăpuseră în pachete.

Pe urmă și-a dus mâna la ochi, m'a luat în brațe, a vrut să-mi mai spună ceva, dar n'a putut...

În dimineața răcoroasă negurile stăpâniau culmile, când am trecut pe lângă Valea Cerbului. M'am gândit la tata-moș, la prietenii mei din Buciumani, și m'a cuprins o părere de rău. Drumul începeà a se strâmtà și culmile își apropiau tot mai strâns cetinele. Pâlcuri de ceață pluteau deasupra brazilor ca o ușoară pânză de păianjin. Alături, părăul se prăbușà cu huet de valuri răsfățate.

În vârful Dealului-mare poposirăm.

Privii încă odată înspre munții cari rămâneau în urmă. Ei durmiau încă în pacea sfântă a dimineții, sub acoperemântul străveziu al negurilor.

Inainte-mi se deschideà acum, tainică și necunoscută, — ț a r a.

Din ce mergeam, din ce culmile se îndepărtau, se micșorau, până-ce mă pomenii într'o câmpie mare-mare, de abia-i vedeai capătul.

Acolo, unde se zărià ca un fel de delușor, erà râpa Murășului.

Înainte de a ajunge la el, caii se opriră dinaintea unei bârne de lemn.

Ne-am dat jos. Vizitiul spuneà, că trebue să așteptăm trenul. În vreme-ce tata mă lămurià asupra șinelor, numai ce auzim un șuerat puternic. Și iată că se apropie mașina grozavă, pufuind și vărsând foc, de gândiai că-i bălaurul din poveste. Caii se ridicară în două picioare, încât trebuì să prindă și tata de hățuri, iar eu stam pierdut în fața minunii, care trecea pe dinaintea ochilor mei, zguduind pământul.

Spre sară, când am ajuns deasupra delușorului ce coboară spre Blaj, m'am ridicat să văd orașul.

Turnurile catedralei și școalele scânteiau în măreția asfințitului.

Inima începú să-mi svâcnească cu putere; uitasem acum tot ce rămâneà în urmă.

În clipa aceea nu înțelegeam încă, ce va să zică acest minunat apus de soare, nu știam că el într'aurește cea mai frumoasă parte a vieții mele: copilăria mea.

Nu știam...

Al. Ciura.

Fluieraşul.

Jos pe luncă, lângă gârlă unde salcii cresc şi plâng,
Am găsit un fluier verde pe poteca dinspre crâng.

Mi l-am pus în brâu, dar vântul şuerà în calea mea,
Se jucà cu brâu-mi galben, fluieraşul mi-l cercà.

Mă grăbeam s'ajung acasă, să trag sufletul din el —
Să smulg sufletul din tine, fluieraş de ciobănel.

Să m'aşez lângă fereastră, să las furcă şi războiu,
Să trag sufletul din tine ca ciobanul lângă oi...

Dar de-odată te-a smuls vântul; ai sburat fluieraş verde...
Ştiu cum se găseşte-amorul; ah! dar ştiu şi cum se pierde.

Am o jale ce nu tace şi mereu trebui să cânt,
Fără fluier, fără strună, ca şi freamătul de vânt...

Fluieraş după potecă, te-ai pierdut... ai făcut bine,
Căci te-aş fi zdrobit, sărmane, să smulg sufletul din tine.

Fluieraş de ciobănel, ai scăpat de soartă rea
Iar eu — ca să cânt mai bine — voiu zdrobì inima mea!

Elena Văcărescu.

Baladă.

Sue dealul trei voinici...
Codru-i prins la sfadă,
Peste-ascunsele potici,
Noaptea stă să cadă.

Iese luna de supt nor,
Codru 'n frunze plânge...
Scapără în urma lor,
Boabe mari, de sânge...

Urcă luna, mai mereu,
Creştetul răscrucii;
Urcă stâncile din greu,
Osteniţi, haiducii.

Ard în zare satele,
Rumenă-i pădurea...
Ispăşesc păcatele,
Cei veniţi de-aiurea.

Zice unul: „Ori-şi-cum,
Măi fărtate, lasă,
Nu-mi stă bine-aşa la drum,
Când e mort în casă.

Că ne bate Dumnezeu,
Şi-o fi grea răsplata...
Ci lăsaţi-mă, ca eu
Să-mi îngrop pe tata!“

Zice altul: „Cui e drag,
Inima se 'ndură...
Dorul omului pribeag
Arde şi te fură.

Stelele 'n cuprins se stâng,
Celui ce se pierde...
Dulce-i calea 'n des şi 'n crâng
Şi frunzişu-i verde...“

Zice-al treilea: „Am să mor
Cine ştie unde...
Glasul trist al doinelor,
Nu mă mai pătrunde.

De-o fi dat, ca mai curând,
Nu vă fie jele...
Soartea omului de rând,
Scrisă-i sus, în stele...

Cum răsună căile
De al mierlei şuer;
Vor răspunde văile
Doinelor din fluer...

Mândră-i rariştea de fagi,
Plopii svelţi şi nucii;
Două 'n lume îmi sunt dragi:
Codrul şi haiducii...“

Sue drumul doi voinici,
Celălalt suspină...
Fulgeră peste potici,
Suliţi de lumină.

Soarele destramă blând
Valurile ceţii...
Doi voinici rostesc, plângând,
Ruga dimineţii.

I. Broşu.

Adrian.

„Nu mai e de stăpânit și pace!... Nu-l vezi? De 'nvățat nu 'nvață, de noi nu vrea să mai asculte și toată ziua umblă hoinar. Cu câtă bucurie l-am crescut, câte lacrămi am vărsat când era bolnav, câtă osteneală mi-am dat ca să-l văd băiat cuminte și să mă pot mândri și eu cu el, și astăzi a ajuns la nouăsprezece ani, abia în clasa a treia de liceu. N'a fost an în care să nu rămâie repetent; dela doisprezece ani s'a apucat de tutun, pe la grădinile de varietăți se duce 'n fiecare seară,... nu știu ce-o să mai scoatem din el!... Îți seamănă dumnitale și pace. Doar' cărți nu l-am simțit să joace; asta i-ar mai lipsì...

— Dar...

— Ce, ce? Nu cumva ai vrea să ți-l aperi? Nu! În fața mea n'ai pe cine să aperi. Stricatul stricaților, ăsta e Adrian al dumnitale.

— Dar lasă, Froso, nu te mai inervà atâta, ce păcatele, așa trebue să fie băieții la vârsta lui. Eu când eram ca el învârtiam mahalaua ca p'o nimica; nu era fată căreia să nu-i fi făcut ochi dulci barem odată; apoi la complect cine era mai bine văzut ca mine, îmi plăceà lumea și asta era...

— Grozăvenii, lucru mare! Ar trebuì cu vorbele astea să te lauzi în fața lui fiu-tău, ca să audă isprăvile tale, fără pic de morală...

— De, așa puteam eu pe vremea mea, așa făceam, așa poate el pe vremea lui, așa să facă. Băieții să nu-i ții din scurt că-i pierzi iute; nu-l mai cățăii toată ziua, nu-l mai plictisì cu morala ta fără pic de vlagă, că tocmai cu acestea îi turburi mai mult mintea și-o să-și ia lumea 'n cap...

— Tu zici?...

— Vom vedeà ce-o ieși dacă nu-l vei lăsà să facă cum l-o duce pe el capul. Cicălește-l mereu.“

Și oare nu aveà dreptate Coana Frosa ca să se supere? Când era Adrian mititel, cine-l răsfățà mai mult și-i scoteà cornițe? Când înjurà ca un vizitiu, cine făceà haz și-l întărîtà mai mult dacă nu Costache? Când umblà hai-hui pe maidane și rămâneà repetent în școalele primare, cine ziceà: „Lasă că e mic, are timp să 'nveție și destul s'o cuminți când o da de greutățile vieții!“ Dar vezi că pomul dacă nu-l îndreptezi cât e crud, când o face coaja și trunchiul gros de geaba vei cătà să-i îndrepți cocoașa ce-a prins, că el tot înspre pământ își va plecà vârful.

Adrian a rămas repetent și în liceu; ba mai mult, a fost dat afară din școală, de vre-o trei ori: ba pentru lipsiri, ba pentru învățătură.

Până acì nu zisese domnul Costache nimic; abià acum însă își deschise ochii și văzù că Adrinică s'a făcut un găligan lung cât postul mare, cu ochii mici duși în fundul capului, cu nasul cât un coviltir; o mustață pe oală, ce-i intrà în gură, — o gură largă cu buzele subțiri; — o bărbuță roșcată îi umbreà obrazul; fălcile scoase în afară îi dau capului forma unui pentagon, — dupăcum îi spusese chiar profesorul de geometrie, când n'a știut odată cum se află suprafața poligonului; era slab și la trup și la minte, — spinarea cam adusă, vorba trăgănată și mersul legănat, — fire bolnăvicioasă.

Deși nu aveà decât nouăsprezece ani, totuș era îmbătrânit fără vreme din pricina nopților pierdute ori pe la șantan ori, mai ales, pe la teatrul de „variété“.

„Nu ți-am spus eu, Costache, să te duci la Dima berarul și să-i spui să nu-l mai primească pe la el? De ce o lași baltă?... Nu vezi că apostroafele noastre și toate împotrivirile și măsurile ce luăm sunt de prisos?... Mă gândiam că de i-om încuià ușa noaptea o să-l fac să vie mai de vreme acasă. Ți-ai găsit!... Știi unde-a dormit azi-noapte?...

— ?...

— În podul grajdului!... la ascultă. L-am tot văzut umblând cu unul ras la mustăți, un actoraș d'ăia șeaișpce la un fișic, care joacă la Dima; ăla să știi că-i sucește capul tocmai acum când mai sunt trei-patru săptămâni până la sfârșitul anului; nu s'ar puteà când l-ăi întâlnì să-i aplici vre-o câteva, știi colea electorale, ca să-i placă și lui și să-l

înveți să nu mai tragă copiii oamenilor cu el. Îmi spuneà Veta lui Iorgu că într'o seară Adrian al nostru a jucat cu ei pe scenă. Dar vezi eu așa zic că ar fi bine să prinzi pe nespălatul ăla și să-i aplici constituția cum trebue...

— Ei, da! Dumneata gândești că eu nu am altceva mai bun de făcut decât să mă iau, pe drum, de păr cu oamenii, să mă fac și de ocară... Dar... m'oi duce...

— Of Doamne, Doamne! Așa ești tu de când te-am pomenit, tot fricos și îndărătnic.

Vederi din România: La păscut.

Ți-e că te-o omorî nespălatul de actor?... Nu vezi că ți-a nenorocit copilul, îl momește, l-a adus într'o stare ca vai de capul lui! Bine, nu vrei tu să-l pui pe actor la locul lui, atunci îl voi pune eu; o să-i croiesc câteva cu umbreluța, să mă ție minte toată viața. De ce nu mi-a dat Dumnezeu un bărbat după gândul meu! Of, Doamne, Doamne, rău ai fost cu mine!"

Și coana Frosa începù să plângă, pe când domnul Costache își luă pălăria și plecă spre club.

Când s'a dus coana Frosa să se 'ntâlnească cu actorul de care-i pomenise lui Costache, par'că i s'a luat o piatră de pe inimă când auzì că cu o zi înainte au plecat toți.

„De frica mea au plecat, soro, — îi spuneà Coana Frosa lui Costache, — doar' a auzit că o să le cer satisfacție și au și spălat putina."

*

După o învățătură așa de strălucită și o frecventare regulată, la școală, Adrian căzù, cu succes, la examene.

Atât îi trebuì Coani Frosi, să audă și aceasta.

„Auzi, coane Costache, feciorul dumnitale a rămas și anu-ăsta repetent. Îți place? Și mai vreai să zici că sunt femeie rea. Nu ești om; ai făcut un singur copil și nici p'ăla nu ai fost în stare să-l faci ca lumea. Leneș, cu gândurile spulberate, ca vai de capul lui. Nu ești om și pace. Ai unul singur și nici p'ăsta nu poți să-l stăpânești."

Se umpluse paharul.

„Lasă-l numai să vie și de nu ți-o plăceà ce i-oi face, să nu-mi mai zici Costache."

A doua zi de dimineață, după o bătae țeapănă ce mâncase noaptea, Adrian dădù bir cu fugiții.

A trecut o zi, au trecut două, ba chiar două-trei săptămâni și de Adrian nu se mai auzià nimic. Chiar din prima săptămână s'a dat circulări pe la polițiì ca să-l caute, dar înzadar.

Coana Frosa începuse să cam dorească de el. „Și-o fi făcut seama", își ziceà într'un târziu, când văzù că nu se mai aude nimic de el.

Noaptea-l visà mereu. Odată l-a visat pe mare, într'un vapor, iar ea, șezând pe țărm, vedeà cum se scufundă vaporul și băiatul ei e aproape să se 'nnece; cum se aruncau oamenii în mare ca să poată înnotând să ajungă la țărm și cum băiatul ei, nemai având nici un sprijin, se scufundă cu totul, iar ea în disperarea aceea se aruncă după el în mare; dar deodată se deșteaptă.

„Ce e, Frusinițo, ce ai?...

— Ce să fie! Niște vise urîte! Îl visez pe Adrinică rău de tot, nu știu ce-o fi cu el..."

*

Ca să-și mai uite de durerea ce le-o pricinuise plecarea fiului neascultător, se hotărîrà să se ducă pentru vre-o lună în vre-un oraș la munte.

Trecuse vre-o două săptămâni decând se aflau în orășelul C. Afară de o panoramă unde

lumea puteà să vadă pe generalul Florescu dându-şi obştescul sfârşit, — deşi de ani de zile şi-l tot dă, — şi afară de-o berărie unde o ţigancă „cântà din voce“, — amăgind întru câtva urechile vizitatorilor, — nici o altă distracţie nu se găsià în toată această localitate muntoasă.

„Vezi, acì să fie actoraşii ăia de contrabandă, cari jucau la Dima, că ar face parale, zise Costache.

— Că aşa zău! Dar ţi-ai uitat că numai ei ne-au momit băiatul?...

— Aşa e, bine zici.“

Tocmai pe când se gândiau coana Frosa şi domnul Costache să se întoarcă în capitală, văzură pe uşile dela ferestrele berăriei nişte afişe lungi cât toate zilele, iar pe ele sta scris cu litere groase: „Astă seară şi în toate serile, subt conducerea ilustrului absolvent al conservatorului din Roma Adrian d'Alpini, se va jucà emoţionanta tragedie: Răpirea contelui negru etc. etc.“ Când cetì coana Frosa afişul, mai-mai să leşine.

„Să ştii că e Adrian al nostru, nici nu mai încape îndoială; să-i dăm pe mâna poliţiei înainte de a jucà.

— O să-l desmoştenesc, răcnì domnul Costache, auzi s'a luat cu marţafoii ăia şi s'a făcut comedianţ? Las' că-ţi arăt eu ţie!... şi începù să rupă afişele de pe uşi şi ferestre. Coana Frosa nu se lăsà mai pe jos, rupeà şi ea cu amândouă mânile strigând:

— Aşa, aşa, mai joacă şi-acum dacă-ţi dă mâna!...“

Deodată apărù berarul cu o droaie de oameni raşi la mustăţi şi-i înşfăcă pe-amândoi de gât.

„Ce-aveţi voi cu meseria noastră, măăă... Ce-aveţi voi, mă nebunilor? La balamuc! Aideţi la poliţie!“ strigară toţi într'un glas.

Până la poliţie nu erà decât o palmă de loc.

„Unde e Adrian? Unde e? strigà Costache.

— Mi-a nenorocit copilul; mi l-a momit şi l-a făcut comedianţ, — ţipà coana Frosa. Unde e Adrian? O Doamne, Doamne? Unde e?

— Ce-aveţi cu mine, domnilor, ce v'am făcut eu de mă chemaţi? Eu sunt Adrian. Ce doriţi cu mine? — Şi în faţa lor apărù un om scurticel, oacheş, cu mustăţile rase.

— Nu se poate, nu se poate, să vie Adrian al nostru!“ nu mai tăceà coana Frosa.

După multă bătaie de cap şi după povestirea nenorocirei lor, se mai liniştiră lucrurile, mai ales după făgăduinţa dlui şef de poliţie, — un om de-o energie rară, când nu aveà ce face, — că va cercetà el „cum a devenit cu cazu chestiunei“.

Seara când a fost reprezentaţia, înzadar şi-au făcut, — atât coana Frosa, cât şi domnul Costache, — ochii în zece să vadă dacă nu o fi şi Adrian al lor printre „nespălaţii ăia“, dar nu l-au văzut de loc.

Cioban.

„Nu se poate, trebue să fie cu ei, dar l-au ascuns. I-a schimbat numele, îl făcuse 'talian ca să nu-l cunoaştem; nu se poate, trebue să fie cu ei!“

Şi coana Frosa a stat planton, uitându-se cu cea mai mare băgare de seamă, până a ieşit şi cel din urmă om din grădina unde fusese reprezentaţia, dar Adrian al lor nu se vedeà.

La Bucureşti vecinii şi chiriaşii cucoanei Frosa şi ai domnului Costache ştiau unde s'au dus vecinul şi proprietarul lor, aşa că toate scrisorile ce le veniau acasă, le expedià dumnealor „la băi“.

A doua zi, după ambele reprezentaţii, des de dimineaţă văzù că vine dela poliţie un vardist cu nişte hârtii.

„Ce-o mai fi şi asta? se 'ntrebă Costache.

— Afacerea de ieri!“ se gândi cu spaimă coana Frosa.

Vardistul însă le înmână hârtiile rugându-i să iscălească de primire.

În acele hârtii, între altele, scrià: „Fiul Dvoastre, Adrian, fugit de-acasă la 30 Iunie a. c. se găseşte în serviciul D-lui I. Vasiliade din R.-Sărat, ca funcţionar de birou, etc. etc.“

„Şi noi care-l credeam comedianţ!?“

Câmpina. **C. N. Mihăilescu.**

Jale.

Părând că mă desmiardă — pleoapa 'mi înfioară
Trămurătoare, caldă se scurge lin, uşoară,
A sufletului roabă
Şi-obrajilor podoabă.
Dar nu podoabă fi-vor ca celor de zăpadă
Când picuri pe obraji-mi începe-vor să cadă.
Purcederea lor parcă-i de umbre din amurg
Ce 'nfăşurate 'n jale trămurătoare curg
Şi-aievea par'că însamnă că jalea cea păgână
Pe inimă şi suflet făcutu-s'a stăpână.

În inima pustie de razele de soare,
Lipsită şi de dulcea putere-ocrotitoare
Ce sufletul ţi-l scaldă în râuri de lumină
Când se sărută 'n taină garoafele 'n grădină.

Usucă-se de jale cel trandafir pe ram
Şi tot aşa şi dorul ce 'n suflet îl mai am,
Căci par'că şi pereţii îmi picură 'ntristare
În casa 'n care n'a fost nici fi-va 'mbrăţişare
Şi 'n care-acum un suflet, ce 'n tremurări se stânge,
Se sbuciumă şi arde, se sbate şi se frânge
Că nu i-e dat să-l ardă văpaia ta, iubire,
Senină 'nfiorare — prisos de strălucire.

Simina Bran.

Cântece.

1.

M'apropiu de fereastră,
Caut sfioasă 'n zare,
In lumea lui albastră
Luceafărul răsare.
Mă ceartă mii de stele
Din lumea lui albastră . . .
Curg lacrămile mele
Şi plec dela fereastră.

2.

Noapte neagră, nedormită,
Ce la rele mă supui,
Adu zarea rumenită
Sunt copila soarelui,...
Cum răsare pe colină
Ii deschid fereastra mea
Să mă 'nfăşure 'n lumină
Şi 'n căldură cât o vrea.

Maria Cunţan.

Corespondență din București.

„Sanda“ de Al. G. Florescu.

„Piesă“ în trei acte.

S'a dat întâia oară la 22 Februarie 1908 și a avut succes. Se dă și la Iași „pentrucă a avut succes“ în București, cum zice directorul teatrului din Iași într'un interview din ziarul „Minerva“. Se repetează la București, unde se aplaudă descripția credinței strămoșești, pe care o găsiți reprodusă la sfârșitul acestei scrisori.

Succesul scenic este constatat.

Dar cel literar?

Un literat tânăr îmi oferià exemplarul său cu note, ca să mă conving că „Sanda“, publicată întâiu în „Convorbiri literare“ și apoi în ediție separată la Socec — unde costă 2 lei, nu este o operă fără defecte. Am refuzat, pentrucă am exemplarul meu cu mai puține note critice decât are, poate, al scepticului meu amic.

Pe scenă simți din capul locului că există intenția bine susținută de-a ilustrà mediul luxos și sec, frumos și desfrânat în care se va desvoltà acțiunea piesei. Simți îndată și pe autor, care împrumută unei persoane epigramele sale: el este, firește, un gazetar, care știe toate (ca la București), judecă fără greș (ca la București) și-i cam obraznic, fără să se supere când „cocoanele“ îi spun în față că este. Acest gazetar sceptic, rece, ne spune că mediul din care, altfel, nici el nu lipsește niciodată nu constitue „lumea noastră cea adevărată“ și limitează astfel, pentru privitor, semnificația piesei. Mediul piesei este o parte din mediul nostru.

In mijlocul acestei lumi se ivește, contrastând cu ea, figura Sandei, care caută un suflet fără să bănuiască că l-a pierdut de mult, și-l găsește, la sfârșitul actului I, chiar în brațele mamei sale. Conflictul este arătat și repede și cu meșteșug. De aici înainte aștepți încordat.

Autorul are curajul unei nouă îndrăzneli. Lavin cade repede când sfiala, impusă de prezența Sandei, îndeamnă pe mamă să fie cu considerații, să vorbească de „îndatoriri nouă“, să-l îndepărteze: Lavin se ucide. Simțim iarăș — și suntem abià la începutul actului II — că acțiunea nu poate să nu înainteze energic, dramatic. Avem până aici mulțumirea că vedem o piesă al cărei autor știe construi.

Din când în când se aruncă priviri în trecut. Din aceste priviri reconstruim premisele piesei: Lavin iubià de doi ani pe Elena Radan, mama Sandei; dar acum doi ani și ceva iubise, la Paris, pe Sanda. Intors în patrie, Elena îl „căută“ și-l cuceri. Acum Elena este „obosită“ de dragostea lui, dar el colcăie în frenezia sa sexuală, numai sexuală. Aceasta îl mână la moarte, nu altceva, căci altfel Lavin este destul de ignobil. Elena este numai ușuratică, oarbă moralicește, oarbă mai ales într'un înțeles, al desfrâului. Și astfel mama nu omoară numai un amant, ci și unica nădejde a Sandei.

Premisele piesei sunt și premisele Sandei, toate și, în total, suficiente pentru a determinà o hotărîre serioasă a Sandei, în Sanda aceasta „cu suflet și minte“: Pleacă, fuge? Rămâne? Cum să rămâie? Ar puteà plecà, încheind și piesa, pentrucă dintr'o privire a văzut tot și a pierdut tot. Dar rămâne. Autorul are intenții mai serioase, mai cuprinzătoare: Sanda trebue să ajungă călugăriță catolică. Deci, ce ne facem?

Catolicismul apare acum, pela mijlocul piesei, abià acum. De aceea seamănă puțin cu vechiul *deus ex machina*. Când, după explicația cu Lavin, sosește scrisoarea maicei Ana dela Notre Dame de Sion, din Franța, simțim că Sanda ar puteà plecà curând spre acea tovărășie de suflete în care oftica intelectului face loc unor sentimente curioase. Ar puteà plecà deci repede; de sigur. Dar iar rămâne. De ce? Nu pentrucă între inima ei și locul unde se află mai sunt legături, ci pentruca autorul să aibă prilejul de-a explicà ruptura mai pe îndelete. Sandei i se procură deci o scenă în care să explice unchiului său Ștefan de ce „are nevoe de alt soiu de mângâieri“ și că le va căutà acolo unde s'a făcut catolică și cum mamă-sa a îndepărtat-o și de lege și de țară. Unchiului Ștefan i se va procurà altă scenă în care — între altele — să se mire (la p. 92) că Elena s'a ținut de un sfat pe care tot el i-l dase (la p. 53—54) și să se hotărască a părăsì — și el — pe Elena. Sandei i se va da a doua scenă, în care se va explicà cu mamă-sa însași.

Aceasta este o scenă în care autorul suflă dinprejurul Sandei și cele mai de pe urmă adieri de simpatie, de care eroina unei piese are, oricum, nevoie. Descoperirea că Sanda este „bolnăvicioasă“, nu ne turbură, dar ne supără alterarea demnității ei, când ea însași concede că a fost numai „ademenită“ de călugărițe, când „mintea și sufletul“ ei lăudat nu pot produce decât banala replică că ele „au învățat-o să slăvească și să iubească pe Dumnezeu... pe Dumnezeul lor bine înțeles... căci n'avea altul pe acolo la care să se închine și nu erà nimeni pe lângă mine ca să-mi vorbească de Dumnezeul copilăriei mele!“ Al copilăriei? L-o fi avut? Se poate: Ea erà de 14 ani când s'a dus la Paris, 4 ani a ținut cu el și l-a părăsit abià de vreo- 3 ani. L-o fi avut. L-a schimbat. Dar noul Dumnezeu — nou, căci se zice că este altul — a fost mai tare? Ori poate că în acest suflet nu poate fi nimic tare? Mi se pare că este așa. Sanda nu-i înzadar fiica mamei sale; ea schimbă iubirile religioase cum mamă-sa schimbă pe cele lumești. Dar dacă-i așa, ducă-se, ea nu-i o fire ale cărei lupte să prinză rădăcini adânci *și* în sufletul meu de privitor.

Altfel ar fi fost, dacă această Sandă ne lăsà să ghicim din capul locului că 'n sufletul ei sunt puteri nouă, dacă sinteza între iubirea de Dum-

*

nezeu, de mamă, a lui Lavin etc., ni se înfăţişă într'o formă originală, complexă, dacă autorul nu operă pe rând cu sentimentele Sandei, ci deodată, pentrucă sufletele nu se pot întoarce când pe-o parte când pe alta, ca o haină, ci sunt în fiecare moment complexe şi întregi. Ajunşi la capăt, nu mai putem să ne opunem sentimentului că am asistat la o construcţie fără îndoială isteaţă, dar în care n'a putut intrà suflete întregi, mari.

Sfârşitul: Sandu pleacă, mamă-sa începe o dragoste nouă.

G. Bogdan-Duică.

Scene din „Sanda".

Actul III, scena 3.

Radu Mărgineanu cunoaşte pe Elena de vre-o zece zile; de vre-o şase zile o iubeşte; la sfârşit este chemat s'o mângâe de plecarea Sandei. Intre începutul nesigur şi sfârşitul triumfal se desvoaltă scena III din actul III:

Scena III.

Elena, Radu.

Radu: Cum stăm pe ziua de azi?

Elena: Cu ce?

Radu: Cu dragostea noastră...

Elena: Ce? tot acolo ţi-e gândul?

Radu: Mai mult ca oricând...

Elena: Ia, spune-mi, eşti încăpăţânat?

Radu: Nu prea...

Elena: Atunci, de ţi-aş spune să nu te mai gândeşti la mine, ce ai zice?

Radu: Poate că m'aş şi lăsà de D-ta.

Elena: Aşa uşor?

Radu: Am zis: poate...

Elena: Ia, ascultă, Domnule Mărgineanu: ce ţi-a venit să-mi faci curte?... Nu mai sunt tânără...

Radu: Ce mi-a venit?... Nu ştiu nici eu... Să-ţi spun drept... la început nu m'a răpit nici farmecul, nici frumuseţea D-tale... M'a răpit altceva... Din ziua în care am intrat în casa D-tale, m'a ameţit mai întâiu atmosfera ce mă înconjură, o atmosferă specială cum nu prea întâlnisem... Toate lucrurile, tot ceeace înfăţişează găteala oarecum a acestei case erau, fie din întâmplare, fie mai mult cu socoteală, astfel potrivite şi orânduite în cât deşteptau în mine impresii şi simţiri deosebite... Mă pătrunsese deodată ceva îmbătător... Precum miroase în Lipscani a afaceri, la Capşa a trândăvie, aşà la D-ta în casă miroase a dragoste...

Elena: Ştii că ai haz?

Radu: Mă uitam în juru-mi... Toate îmi vorbeau de dragoste, toate până şi mobila, şi lumina şi plantele... Scaunele, jeţuirle nu sunt aşezate acì ca aiurea... ele par'că işi aleg locuri adăpostite şi-şi caută colţişoare prielnice convorbirilor dulci... două câte două... ca nişte perechi ce simpatizează... Lumina?... e dulce şi tainică... cu nişte aere de complice îngăduitoare... Plantele?... se înalţă sus... tot mai sus... şi-şi lungesc şi-şi resfiră frunzele spre a păzì şi ascunde...

Elena: Eşti poet!...

Radu: Da, da... miroase pe acì, în saloanele D-tale a dragoste... Şi oamenii neapărat sunt înrâuriţi de toate cele ce îi înconjoară... Acì privirile nu sunt indiferente... în ochi nu citeşti decât dor sau patimă... Acì mâinile nu se întind ci se prind... Acì cuvintele nu se rostesc, ci se şoptesc... Acì rochile nu îmbracă trupurile, ci mai mult le desbracă... şi toate, dar toate îţi cântă a iubire... E delicios!...

Elena (mişcată): Ce frumos vorbeşti de dragoste!...

Radu: Şi în mijlocul acestui decor, şi în mijlocul acestei atmosfere, îmi erà îndeajuns ca să te zăresc numai, pentru ca să-mi şi fii îndată dragă...

Elena: De nu mă întâlneai în această casă de ispită, poate că nu mă iubeai, nu e aşa?...

Radu: Iţi răspund fără înconjur: se prea poate...

Elena: Iată o dragoste care ese în orice caz din făgaşul obişnuit... Păcat că ne-am întâlnit tocmai acum... E prea târziu... N'aş mai vroì să iubesc...

Radu: De ce atunci îmi vorbeai mai deunăzi în aşa chip în cât am şi crezut că eşti a mea...

Elena: De atunci mi-am schimbat gândul... Nu mai vreau să iubesc...

Radu: Vei iubì... de nu pe mine, pe un alt... căci acesta ţi-a fost şi-ţi va fi rostul vieţii...

Elena (gânditoare): Nu.... Sanda se poate mărità dintr'o zi într'alta... O bunică nu mai iubeşte...

Actul II, scena 9.

(Sanda se explică cu unchiul său Ştefan).

Ştefan: Religia mea?... Parcă n'ar fi şi a ta?

Sanda (după oarecare ezitare): Nu mai este a mea...

Ştefan: Ce?... Te-ai lăpădat de lege?... Tu?

Sanda: Eu... da...

Ştefan: Tu catolică?

Sanda: Da, catolică... Ş'apoi?

Ştefan: A! nelegiuitele!

Sanda: Unchiule!

Ştefan: Ţi-ai schimbat credinţa?... Ce ruşine!... Şi pentru ce?... Aşezat-ai faţă în faţă cele două credinţe ca sĕ pătrunzi partea lor de minciună şi de adevăr?... Au pus stăpânire pe mintea ta... şi ţi-au schingiuit-o.

Sanda: Prin convingere, iar nu prin constrângere mi s'a prefăcut credinţa...

Ştefan: Cunosc convingerile acelea... Şi nu te-ai împotrivit?... Şi nu ţi-ai dat socoteală că, păstrându-ţi legea, nu apărai numai o dogmă, ci mai cu seamă o moştenire mare?

Sanda: Dar ce te supără pe D-ta că sunt catolică, protestantă sau ortodoxă, dacă D-ta nu mai crezi?

Ştefan (cu multă simplicitate): Imi lipseşte credinţa... da... Oameni însă ca mine care nu cred, dar care lasă nesupăraţi pe ceilalţi să creadă, sunt neprimejdioşi... Fiinţe ca tine, care îşi părăsesc altarul pentru a luptà din înălţimea altuia, sunt vrăjmaşi periculoşi... Îmi lipseşte credinţa... da.., De altminteri, nu discut acì nici dogmă, nici ceremonial, nici eresuri... Dar am o religie... acea a trecutului... Ei bine, legea noastră ortodoxă e legată de trecutul

ţării... şi de înfăţişarea ei, cum sunt legate şi câmpiile noastre întinse cu zările lor fără sfârşit... şi lumina noastră dulce şi arginţie... şi clima noastră cu salturile ei neaşteptate... şi graiul nostru cel desmierdător... şi graniţele noastre cele scumpe... Legea noastră este ceva care ne închiagă... printr'insa e ferecată ţara... Dar mai însemnează legea noastră încă ceva... Este ca un fel de talisman ce ne-a apărat în decursul veacurilor; este ca un soiu de moaşte, vrednice de cinste... căci, prin evangheliile mucegăite, prin tămâia altarurilor, noi prindem, ca dintr'o adiere a trecutului, ceva din sufletul morţilor noştri, ceva din grijile, din frământările, din fericirile lor, ceva din opintirile, din bărbăţia lor... de vreme ce prin acea lege şi pentru dânsa au luptat şi într'ânsa au adormit.

Sanda: Cum vrei să le înţeleg toate acestea?... trebue să trăeşti acì ca să simţi astfel... Şi mama m'a îndepărtat şi de dânsa şi de ţară...

Ştefan: Ştie maică-ta că ţi-ai schimbat credinţa?

Sanda: Nu ştie.

Baladele românești.

Creațiunile artistice ale literaturii noastre culte pătrund anevoie în străinătate. Abià câteva traduceri, mai mult sau mai puțin reușite, vestesc țărilor din Apus existența unei vieți literare românești. Dintre operile traduse nici una nu s'a bucurat de o apreciare generală, nici una nu s'a impus ca operă universală. Geniul artistic al păturei noastre culte, până acum nu s'a întrupat în individualități puternice, cari să reușească, prin creațiunile lor literare, a cucerì și numelui românesc un loc de frunte în mișcarea literară universală. Alte popoare mai mici ca noi au fost mai norocoase. În cursul veacului trecut au ajuns să creeze opere, ce înseamnă culmi neatinse până la ele. Așa e de pildă poporul norvegian. Noi în de noi ne mândrim cu opere literare însemnate și ne mângâiem că străinii nu le admiră fiindcă nu le cunosc. Poate va fi așa... poate altfel... Mângâierea la nici un caz nu strică, căci e izvor de nădejdi nouă.

Elena Văcărescu.

Dacă literatura noastră cultă a fost până acum nebăgată în seamă de străinătatea civilizată, în schimb literatura noastră populară a avut parte de cea mai caldă primire. În toate limbile în câte s'au tradus creațiunile geniului nostru poporal, s'au bucurat de cea mai sinceră admirație. Adeseori cetim la străini că nici un popor nu are o literatură populară mai bogată și mai frumoasă ca poporul românesc. Și aceste aprecieri măgulitoare sunt făcute, în cele mai multe cazuri, pe baza traducerilor, cari știm cât sunt de îndepărtate de original, oricât de bine ar fi tălmăcite. În poezia noastră populară sunt frumusețì, cari nu se pot traduce în alte limbi. Cum s'ar puteà redà în nemțește sau în franțuzește versurile:

Brazilor încetinați,
La ce foc vă legănați?

În toamna anului trecut poetul Auguste Dorchain a ținut la „Universitatea Analelor“ din Paris, o foarte frumoasă conferință despre „Hèlène Vacaresco et les ballades roumaines“ („Elena Văcărescu și baladele românești“).

Conferențiarul a făcut unele aprecieri asupra poeziei noastre populare, cari merită să fie cunoscute și de cetitorii acestei reviste. Conferința a apărut în „Journal de l'université des Annales“. Nr. 26 din 15 Noemvrie 1908.

Dl A. Dorchain își începe conferința cu următoarele cuvinte: „Nu cred să fie pe lume o poezie populară mai frumoasă, mai profundă, mai duioasă ca aceea a României, și sunt sigur că nu există în limba franceză o carte mai potrivită pentru a ne descoperì comoara unui suflet național, decât *Rhapsode de la Dombovitsa,* cântece și balade românești culese și traduse de Elena Văcărescu“.

După această întroducere măgulitoare, poetul Dorchain apreciază în termini călduroși traducerea poeziilor populare și volumele de

versuri originale ale d-șoarei Văcărescu, care a scris aproape numai în franțuzește. Unul dintre volume, „Chants d'Aurore“ (Cântecele răsăritului), a fost premiat de Academia franceză. Dar în poeziile d-șoarei Văcărescu numai forma e străină; sufletul e aproape întotdeauna românesc. De aceea ea nici nu se poate socoti ca o „desrădăcinată“, fiindcă a rămas legată de pământul strămoșesc. Acest pământ cu formele lui particulare de viață e cântat în poeziile franțuzești ale d-șoarei Văcărescu. De sigur că pentru literatura noastră înseamnă o pierdere, că acest talent n'a avut norocul de a se manifestă în limba Văcărești-lor, a căror descendentă e autoarea volumului „Le Rhapsode de la Dombovitsa“. Cine vrea să cunoască mai deaproape sufletul românesc din creațiunile literare ale d-șoarei Văcărescu să o compare cu o altă scriitoare franceză de origină română, Comtesse de Noailles.

Țărancă cu donițele.

Conferențiarul Dorchain, dupăce citește una dintre cele mai reprezentative poezii ale d-șoarei Văcărescu urmează: „Și ce este acest popor român? O știți, e un popor latin, ca și noi, caș frații noștri din Italia și Spania“. Conferențiarul povestește începutul neamului românesc și amintind că coloniștii din Dacia au venit, în parte, din părțile „Provence“-ei zice: „Nu e deci de mirare, dacă, trecând Porțile de fier, călătorul, care se simțeă străin printre Sârbi, Unguri și Bulgari, crede deodată că e între ai săi; nu e de mirare, dacă sub căciula românească, ciobanul îi aduce aminte de-un „guardian“ din Camargue și dacă o fată cu cătrința cusută, cu brâul de mărgele, cu cămașa desfăcută la gât, îl face, prin căutătura ei adâncă, prin mersul ei mlădios, să se gândească la frumoasele din Arles, la a noastră Mireille. Și nu e mirare mai ales că noi iubim acest popor și că el ne iubește“.

Apoi conferențiarul vorbește de Regele Carol, de războiul pentru neatârnare, de regina Elisabeta, care a tradus în limba germană și engleză o parte din comoara literaturii noastre poporale. Se cetesc mai multe poezii din „Le Rhapsode de la Dombovitsa“, cari sunt cu entusiasm aplaudate.

Dl Dorchain închee: „Făcându-ne să cunoaștem astfel de minuni, Elena Văcărescu a sporit comoara frumseților neamului omenesc. Cu câtă bucurie te gândești că acolo între Carpați și Dunăre, trăește un popor înrudit cu al nostru, unde plugarii și păstorii, fetele și femeile cu furca 'n brâu și cu secerea, cari poate nici nu știu scrie și ceti, dar știu să stea de vorbă în toate clipele vieții cu vii și cu morți, cu firea întreagă și cu cerul, în avânturi cari îi ridică la cele mai înalte culmi ale vieții sufletești.“ Apoi cântărețe cu nume din Paris au cântat, îmbrăcate în costume românești, doine și cântece de ale noastre.

În numărul din „Journale de l'université des Annalles“ sunt și ilustrațiile pe cari le reproducem în acest număr și pe cari d-șoara Văcărescu a avut bunătatea a ni le pune la dispoziție împreună cu fotografia d-sale și poezia ce o publicăm.

N'am la 'ndemână volumul d-șoarei Văcărescu și nu pot deci controlă ce balade românești conține. Știu însă că i s'a reproșat că baladele și cântecile cuprinse în volumul „Le Rhapsode de la Dombovitsa“ sunt de origină străină. Oricum ar fi, noi trebue să ne bucurăm că dșoara Văcărescu a reușit să atragă atențiunea cercurilor culte din Paris și din Franța întreagă asupra poporului nostru.

O. C. T.

Pagini străine.

Eduard Douwes Dekker (Multatuli).

In străinătate e poate cel mai cunoscut dintre scriitorii olandezi. S'a născut la 2 Martie 1820 în Amsterdam. Ca tânăr intră în serviciul guvernului colonial al Olandei. Pe urmă e numit asistent-resident în Amboina (India). Neputându-se împăcà cu politica de exploatare şi asuprire, intervine pe lângă guvernul olandez, în favorul supuşilor indigeni. Drept răspuns primeşte o dojană aspră, în urma căreia îşi dă dimisia şi, după 15 ani de înstrăinare, se întoarce în Olanda, unde încearcă, fără rezultat, o acţiune reformatoare nu numai pentru ţara sa, ci pentru lumea întreagă. Se face cunoscut cu primul său roman „Max Havelaar“ (1860), publicat sub pseudonimul Multatuli (din latinescul: multa-tuli = multe am îndurat). E îndreptat împotriva stăpânirii din India. Descrie în colori vii şi cu mult sentiment stările din Java, oamenii şi natura din această ţară, tirănia guvernului şi lăcomia negustorilor europeni. Romanul scris într'un stil avântat, scânteietor, face sensaţie. De sigur e unul dintre cele mai bune romane ale veacului al XIX-lea. — Ca să aibă din ce trăi, se dedică cu desăvârşire literaturei. Marea lui operă „Ideen“ (1862—1877, în 7 vol.) l-a făcut tot mai popular. A avut succes şi cu drama în versuri „Şcoala principilor“ (Vorstenschool). La sfârşitul vieţii se retrage în Germania, unde moare la 19 Februarie 1887 în Niederingelheim, lângă Rhin.

Legendă arabă.

Hasan vindeà curmale pe străzile Damascului. Adecă vindeà şi nu prea: curmalele lui erau aşa de mici, încât nimeni nu voià să le cumpere.

Chinuit de pizmă şi de supărare, Hasan vedeà cum lumea aleargă la curmalele bogatului Auled, ce-aveà o rogojină alături de dânsul, căci — cerul fiindu-le coperiş — ei trăiau pe rogojini, în Damasc. Şi Auled erà bogat nu în castele, ci în grădini aşa de roditoare, încât curmalele creşteau de trei ori aşa de mari ca cele obişnuite. Iată de ce cumpărau trecătorii curmalele lui Auled şi nu pe ale lui Hasan.

Intr'o zi sosì în oraş un derviş care erà bogat în înţelepciune, dar cu traista goală. El îşi dădeà ştiinţa pe de-ale mâncării şi o să vedeţi ce bine i-a prins lui Hasan târgul.

„Dă-mi să mânânc, îi porunci dervişul, şi voiu face pentru tine, ce nici califul nu poate face. Voiu sili poporul să cumpere curmalele tale; căci ele se vor face, dacă vreau eu, mai mari decât ale lui Auled... Cât de mari sunt?

— Vai! Derviş, trimisul lui Alah — îţi sărut picioarele! Curmalele lui Auled — trăznească-l Alah — sunt de trei ori mai mari decât cele obişnuite!... Vino pe rogojina mea, şezi, fi binecuvântat şi învaţă-mă să-mi fac curmalele mai mari, ca să mi le cumpere poporul“.

Hasan ar fi putut întrebà, cum se poate ca un derviş atât de înţelept să nu aibă ce mânca. Dar lui Hasan nu-i plăceà să caute pricină. Il ospătă cu zamă de pastramă, ce-i mai rămăsese dintr'un ied furat.

Dervişul mâncă, se sătură, apoi zise:

„Curmalele vecinului tău sunt de trei ori mai mari decât curmalele obişnuite... Cât de mari vrei să fie ale tale, o Hasan, fiu al nu ştiu cui?“

Hasan se gândì o clipă şi zise:

„Dăruiască-ţi Alah copii şi turme! Curmalele mele aş vrea să fie de trei ori mai mari decât poţi tu să le măreşti.

— Prea bine, zise dervişul. Iată o pasăre pe care am adus-o din Răsăritul îndepărtat. Spune-i că fiecare curmală de-a ta e mare cât trei.

— Să ai parte de femei şi de cămile, o derviş mirositor ca un măslin! Dar ce-mi va folosì să spun acestei paseri un lucru care nu este aşa.

— Fă, cum îţi spun, răspunse înţeleptul. Doar' de-aceea sunt derviş, ca să nu mă înţelegi.“

Hasan îi poftì paserii să aibă parte de pene lungi şi o boteză Rock. Dar nu erà

Vederi din România.

Rock. Erà o pasăre mică, pe care dervișul o aveà din Sumatra, unde fusese adusă de niște negustori veniți de peste mare, dintr'o țară a cărei locuitori sunt ca negrii — cu toate că-i departe de Africa — și care pasăre semănà a corb: bun de plisc și săltăreț la umblet. Hasan îl botează Rock, fiindcă băgase de seamă că cel de care te rogi se umflă în pene, iar cel care se roagă se face mititel. Cel puțin așa erà în Damasc.

Hasan se făcù mic și zise:

„Sunt robul tău, o pasere măiastră. Tatămeu a fost un câne... și fiecare din curmalele mele e cât trei.

— Prea bine! zise dervișul. Urmează tot așa și teme-te de Alah.“

Hasan făcù așa. Se temeà de Alah și spuneà mereu paserii că curmalele lui sunt ne mai pomenit de mari.

Răsplata virtuții lui nu întârzie.

Califul n'apucase încă să-și schimbe de trei ori cadânele haremului;... Nici o mamă n'apucase să-și pregătească fetele pentru iarmarocul din Rum; Hasan n'apucase să 'ntâlnească nici un ied rătăcit care să-i ție de urît pe rogojina lui și chiar să-i dea carnea, când paserea începù să strige:

„Tatăl meu a fost un câne!...“

Asta nu erà chiar de lipsă să o spună, dar așa auzise dela Hasan.

„...Tatăl meu a fost un câne... pene lungi... curmalele lui Hasan Ben...“

Nu știu cum îl chiemà pe tatăl lui Hasan și-apoi, dacă a fost un câne, ce ne pasă cum îl chemà.

„Curmalele lui Hasan sunt de trei ori mai mari de cum sunt!“

La început se găsiră în Damasc câțiva neîncrezători, cari se îndoiau de cele ce spuneà paserea. Dar îndoiala lor nu ținù mult. În glasul paserii erà ceva, ce făceà să vibreze aerul, turburând măsura liniilor. Curmalele creșteau, creșteau în ochii tuturor...

Și paserea ziceà mereu:

„Curmalele lui Hasan sunt de trei ori mai mari de cum sunt!“

Și mereu se măreau, de-și stricau oamenii fălcile când le gustau.

Iar Auled sărăcì de tot. Și Hasan își cumpără turme de capre și de oi și-și făcù un coperiș peste rogojină. Ajunse chiar foarte cinstit. Și dacă vreun lihnit de foame furà câte-un ied din turma lui, Hasan îl găseà foarte necuviincios. Și nu încetà a se teme de Alah.

Și toată cinstea și bogăția Hasan o datorà acelei paseri, care, tot spunând mereu acelaș lucru, izbutì să prefacă minciuna în adevăr. La toți li se păreau curmalele lui Hasan foarte mari și se credeau datori să le cumpere. Toți...

Afară, totuș, de Hasan însuși, care pe furiș le cumpără dela Auled. El rămăsese singurul mușteriu al lui Auled...

Și toate aceste așa au rămas până în ziua de astăzi.

T.

Vederi din România: La povești.

Dări de seamă.

Mihail Gaşpar, *In vraja trecutului*, schiţe. Editura librăriei Coloman Nemeş. Lugoj, 1908, 1 vol. 8°, 205 pp. Preţul: 2 cor.

Ne bucurăm de câteori avem prilej să întrezărim licăririle unui talent nou, care promite a îmbogăţi modesta noastră mişcare literară. E dl Gaşpar unul dintre cei ce promite? Fără îndoială! Nu ştiu însă dacă va şi reuşi să îmbogăţească cu opere trainice literatura noastră.

Volumul „În vraja trecutului“ are câteva pagini, cari ne-au oprit. In câmpul buruenos şi plin de iarbă romantică a volumului zăreşti ici-colea câte un mănunchiu de floricele cu colori vii, cari te fac să te uiţi la ele. Când te-apropii, vezi însă că şi aceste sunt năpădite de burueni, ce se numesc greşeli de limbă şi de stil.

Firea dlui Gaşpar e o fire romantică, visătoare, căreia îi plac subiectele prielnice imaginaţiunii. Mai e şi un bun Român, căruia, pe lângă satul în care s'a născut, pe lângă viaţa patriarhală şi senină dela ţară, îi place vitejia neamului său. Acest sentiment răsboinic predomină chiar pe toate celelalte în acest volum, în care partea cea mai mare a schiţelor sunt povestiri din răsboiu. Dela primele pagini vezi însă că autorul n'a văzut nicicând răsboaie. Iar fără de această condiţie trebue să ai puterea de imaginaţie şi de intuiţie a unui Sadoveanu, de pildă, ca să reuşeşti a te apropia cât de cât de realitate. Necunoscând realitatea, descrie cu predilecţie luptele de pe vremea lui Ştefan cel mare. Fantazia e la largul ei, zugrăvind vitejia acelor vremuri îndepărtate. Pe noi însă ne lasă reci patriotismul retoric şi eroismul de paradă din toate schiţele. Noi, cari cunoaştem firea omenească, ştim că n'a fost niciodată aşa cum şi-o închipue autorul.

Ne-au plăcut mai mult amintirile din copilărie, în cari dl Gaşpar ne vorbeşte de „iubitul Banat“, de „satul ascuns în dosul unei pădurice de bărgini, cu casele şiruite bine, cu coperişele de muşchiu verde, scăldate în năpraznica căldură a verii“. Oamenii blânzi la fire, cinstiţi şi pururea veseli înseninează atât sufletul autorului cât şi al cetitorului. Aici la sate totul e curat şi senin, nu ca la oraş, unde e o viaţă străină, coruptă şi mincinoasă. La sate nu sunt „Magdalene“, cari nefericesc familii cu frumuseţea lor făr' de noroc, nu sunt fiinţe josnice cari nu se sfiesc să-şi răsbune atât de crud egoismul lor jâcnit de soarte. Nici nu înţelegem de ce iartă autorul cu atâta uşurinţă pe Magdalena sa imorală, când n'a iertat-o nici „firea“.

Viaţa ţărănească şi copilăria autorului petrecută în mijlocul acestei vieţi sunt zugrăvite cu multă duioşie. „Moş Dascălu“ şi „Moş Ion Orbu“ sunt oameni cari trăiesc în realitate, cu unele mici excepţiuni în descriere. Viaţa descrisă în cele câteva schiţe e trăită, de aceea e şi mult mai bine zugrăvită. Notele romantice subiective conturbă şi aici frumuseţea realităţii.

Volumul se încheie cu o schiţă în care autorul ne arată ce uşor se poate cuceri sufletul ţăranilor neîndreptăţiţi şi necăjiţi. E destul să vină un „domn soţolist din Peşta“, care să le vorbească despre dreptate, ca jumătate satul să-l creadă, să plătească „taxele“ şi să le trimită sus la Peşta, la „comitet“ dela care, bineînţeles, nu le vine niciodată mântuirea.

Şi Toma Albu, capul „soţoliştilor“ din sat, moare în mizerie, întrebându-se pe patul morţii cu glas răguşit: Când o să fie dreptate?...

Şi tot el răspunde: Nici când!...

Acest Nici când e par'că un blestem al braţelor muncitoare, e par'că o osândă a oamenilor a căror soarte e munca — fără nădejde de răsplată dreaptă.

Cu părere de rău trebue să spunem însă că şi în aceste schiţe bunişoare mişună greşelile de limbă şi de stil. Autorul mai e şi neîndemânatic în tratarea subiectelor. Sunt greşelile unui începător care — ni se pare — ne-ar puteà da şi bucăţi mai bune.

O. C. T.

*

Ion Bârseanul: *Dor pustiu*. Istorisiri, Bucureşti, „Minerva“ 1908. Volumul dlui Bârseanu, al treilea acesta, poartă nota marcantă a unui romantism nebulos, pe alocurea bizar chiar. „Fata olăresii“, „Iorgu Haliţki“, „Frumoasa Hanum“ şi „Mireasa lebedei“ sunt lucruri, cari se cetesc cu multă uşurinţă, dar cari îţi lasă toate o impresie de vis, un reflex al fantaziei autorului. Nu rămâi pe deplin lămurit asupra patimei nebune a lui Andrişor, care plăteşte cu moartea acest vis nebun din tinereţă, nici asupra ciudatei purtări a lui Iorgu Haliţki, care are totuş o mare putere sugestivă în cântecul lui de vioară. „Mireasa lebedei“ e cea mai puternică în acest gen. Povestirea lui Neagul Vătămanul e de o desăvârşită putere sugestivă. De geaba spune, la sfârşitul povestirei, tânărul Sandu Roşu: „Brruh! Ei, moşule, eu nu cred toate astea!“, căci cetitorul, răpit de sugestie, a văzut şi el lebeda plutind pe întinsul lacului, dupăcum o văzuse Sandu însuş...

„Dor pustiu“ şi „În oraşul fermecat“ sunt bucăţi de transiţie înspre un gen mai realist, deşi stăpânite şi aceste, în mod covârşitor, de romantism. Idila de dragoste alui Costea şi Ima se porneşte aşa de frumos, stânjinindu-se însă la cea dintâi întâlnire, atât de gingaş redată (pag. 16—17) când Costea, ridicând vălul de pe faţa Imei, o întreabă, în vreme ce aceasta se sbate în braţele lui: „Crezi tu că e păcat?“ Pe urmă firul povestirii se reslăţeşte şi abiă la sfârşit revine în cadrele începutului, când Costea nu mai află decât pereţii goi din casa unde sălăşluià odată dragostea lui din tinereţe. (Un mic lapsus, în aceasta nuvelă, pag. 38: „Şi ca să treacă vremea, mai cântà pe nas (preotul) câte un octoih“[!]) „În oraşul fermecat“ face mai bună impresie, cetită în revistă. Ai vreme să întregeşti singur, ceeace autorul indicase numai; cetită însă deodată, te face să resimţi lipsurile, căci autorul dă aici singur contururile.

Cu totul în alt gen sunt scrise „Întunerecul“, „Gherasim Dunevăţ“ şi, mai ales, „Pedeapsa“.

Oricât de misterios ni s'ar părea doctorul Adam Pruncu, el e totuş un tip real, o icoană vie, care luptă zădarnic cu întunerecul şi cu superstiţiile sătenilor, cărora le cade apoi jertfă.

Gherasim Dunevăţ, paznicul cinstei nurorii sale, care prevedeà inevitabila primejdie, cât de minunat e descris! El, când se convinge în urmă, că bănuielile lui grozave aveau temei: „A, nu-l îngrozià păcatul, de care acum se încredinţase, de care se temuse şi nu ştiuse a-l împiedecà; nu-l mirà îndrăsneala străinului şi nemernicia unei femei fără judecată: ci-l cutremurà prăbuşirea fericirii copilului său, şi pata neştearsă de pe numele păzit cu cinste. Repede-repede şi nebună bătеà inima bătrânului Gherasim, mâinile căutau tot mai tremurătoare împrejur, lacrimile prinseră a şuruì neoprite, fără ca el să le mai simtă. Deodată apoi, clătinat într'o parte ca de o adiere de vânt, se răsturnă pe brazda de iarbă, cu capul între flori, fără nici un gemăt, fără să mai sufle, ca o pasere rănită ce moare fără zbucium, în tăcerea aceasta, în adierea mirositoare a micşunelelor“...

Copila subţirică, cu ochii mari şi cu mândreţe de păr din „Pedeapsa“ e o ispită puternică, dar discretă în aceeaş vreme şi, tocmai pentru acest motiv, deosebit de simpatică.

Sperăm că în volumele viitoare, dl Bârseanu are să ne dea tipuri tot mai reuşite în felul celor din nuvelele amintite la urmă. **A. C.**

*

Tudor Pamfile, *Cimilituri românești*, edit. Acad. Rom. Bucureşti, 1908. 1 vol. 55 pp. Preţul 1 leu. Este al doilea volum al publicaţiei academice: Din viaţa poporului român — culegeri şi studii, de care am pomenit în numărul trecut al revistei „Luceafărul“.

Cum se nasc cimiliturile, gâcitorile, — scânteile ieşite din isteţimea minţii ţărăneşti; cum se formează şi se transformă, cum unele sunt înrâurite de literatura cultă, iar altele se strecoară din graiul poporului în limba scriitorilor; cum se poate face împărţirea lor ca fond, ca formă: iată întrebări uşor de pus, dar mai puţin uşor de a fi cercetate şi rezolvate.

Colecţiunea dlui Tudor Pamfile atinge unele din chestiunile acestea, mărginindu-se mai ales la adunarea materialului trebuincios cercetărilor viitoare. Cimiliturile sale sunt culese, aproape toate, în Moldova, în satul său de naştere şi copilărie. Cu totul sunt 395 de cimilituri, şi se referă la 245 de obiecte, ale căror numiri sunt aşezate după alfabet, începând cu *acul, albina,* şi sfârşind cu *vulpea, ziua.* Dăm, pe nimerite, câteva:

„Merge paşan*) pe uliţă
C'o cămeşă de suliţă“. (Ariciul).

„Strigă Petrişor din cotişor,
Să-l apere de găini,
Că de câne nu se teme“. (Cânepa).

*) Paşan = greoi.

„Am o fetişoară
Cu rochie roşioară;
Când începi a o desbrăcà,
Începi a lăcrămà“. (Ceapa).

„Gâscă pe apă,
Cu pene din pădure“. (Corabia).

„Am o raţă, fără viaţă,
Trece apa cât de mare,
Ba te duce şi 'n spinare“. (Luntrea).

„Doamnă nouă,
Cu coada 'n două“. (Rândunica).

Şi altele. Alăturea acestor gâcitori cu duh şi cuviincioase, colecţia mai are şi de cele... pipărate, vre-o câteva; — publicaţia urmăreşte scopul de a studià graiul şi simţirea poporului...

La sfârşit un preţios glosar înregistrează cuvinte şi expresiuni în mare parte nouă sau foarte puţin cunoscute până acum. De pildă: „ştiu eu în ce ape se scaldă el!“ (= îi ştiu gândurile ascunse); acuş te dau la arie!“ (ca pe cai, când treieră, — ameninţare cu bătaia); „las' că nu eşti cheie de biserică!“ (nu eşti cel sfânt!); „ei, asta piçă de coaptă!“ (asta-i culmea!); „fata asta e 'n curmeziş de frumoasă!“ (foarte frumoasă!): „fulgue a ninsoare“ (începe să ningă); „o grădină de băiat“ (foarte cum se cade); „s'a înfăptuit de zi“ (s'a luminat); „ei, la mine nu se macină aşa uşor“ (nu ţi se trec toate); „ia şaua de pe cal“ (hotăreşte-te); „a luat pe *nu ştiu* în braţe“ (răspunde la toate „nu ştiu“); „peşte verde“ (proaspăt); „aşa se mânâncă pita lui Vodă“ (cu greu); „fac voie de nevoie, şi haz de necaz“.

Pildele puţine, câte am dat din cartea aceasta, dovedesc de ajuns importanţa colecţiilor bine făcute, cari trebue publicate neapărat şi fără amânare.

Terminăm cu vorba dlui T. Pamfile: „să se convingă ceice au putinţa de-a înlesni, că aşteptând sau întârziind culegerile de folclor, se pun în primejdie multe lucruri de seamă“. E. H.

*

Colinde adunate de elevii dela şcoalele medii din Blaj, sub conducerea prof. Al. Ciura. Orăştie, „Tipografia Nouă“.

Din broşura tovarăşului nostru de muncă reproducem două colinde:

Cestai Domnul bun
Boierul bătrân
Bun gând a gândit
De prânz a gătit.
La prânz a chemat
Tot boieri bătrâni
Tot pretini de-a lui
Câţi că o chemat
Toţi că or venit,
Numai n'a venit
Sfânta Duminecă
Dalba biserică.
Dacă-a oblicit
Frumos s'a gătit
Pe-o cale-a pornit.
Pe-o dalbă de cale
Pe-o rază de soare.
Tu rază de soare
Multe-s umblătoare,
Nu mi-ai, tu, văzut
O lină fântână
Şi 'n lina fântână

Celea trei flori sfinte
Din rai răsărite?
Ele se pârăsc
Şi s'adeveresc
Care sunt mai mari.
Floarea mirului
Ea a cuvântat:
— Ba eu sunt mai mare
Că de n'aş fi eu
N'ar fi 'ncreştinare
Nice botezare.
Floarea vinului
Ea a cuvântat:
— Ba eu sunt mai mare
Că de n'aş fi eu
N'ar fi veselie
Nice bucurie.
Floarea grâului
Ea a cuvântat:
— Ba eu sunt mai mare,
Că de n'aş fi eu
N'ar fi saţ în casă
Nici colaci pe masă.
Dzeu pe-acolo trecând
Din grai grăind:
— Dragi florile mele
Ce vă tot pârâţi
Şi vă-adeveriţi
Că voi mie-mi sunteţi
Una ca şi alta.
Floarea mirului,
Mi-e botezul meu
Floarea grâului,
Mi-e puterea mea.
Floarea vinului,
Mi-e sângele meu.

*

Ce te legini, măi bradule,
Şi cu rând şi fără rând,
Cu crengile la pământ?
Da cum nu m'oi legănà
Că mie ce mi-se gată:
Vin trei meşteri din trei târguri,
Cu trei feluri de săcuri
Să mă taie
Tot fărtaie,
Să mă'ncarce pe trei cară
Să mă ducă jos la ţară.
Să mă facă o temnicioară,
Temnicioara robilor —
Bucuria domnilor.

Broşura se vinde în favorul „mesei studenţilor din Blaj".

*

In „Universal-Bibliothek", (editura Reclam, Lipsca, Nrul 5044, preţul 24 fil.) au apărut, sub titlul *„Das Liebeslied und andere Erzählungen"*, opt novele de Mihail Sadoveanu traduse în limba germană de dra Eleonora Borcia din Sibiiu.

Intr'o scurtă întroducere dl G. Weigand schiţează biografia novelistului nostru, lăudând talentul incontestabil, graţie căruia Mihail Sadoveanu s'a ridicat atât de repede în rândul celor mai de frunte scriitori români contimporani, şi încheie mulţumind drei Eleonora Borcia că a dat publicului german, care se interesează de literatura universală, cea mai bună traducere din novelele alese ale unuia dintre cei mai buni novelişti români.

Şi dra Eleonora Borcia a ştiut într'adevăr să aleagă dintre schiţele lui Sadoveanu pe cele mai frumoase şi să le tălmăcească pe nemţeşte într'o formă care ne dovedeşte, mai întâiu, cât de bine a înţeles dsa pe autor şi apoi cât de perfect cunoaşte limba germană.

Noi, Românii, avem însă mult mai mult de a-i mulţumì drei Borcia şi o şi facem rugând-o, în acelaş timp, să meargă înainte, alegând şi traducând din toţi autorii noştri, tot ce au mai bun şi mai frumos.

De altfel, suntem informaţi că dsa se gândeşte de mult la acest lucru şi că traduce nuvele de Barbu Delavrancea şi de C. Sandu-Aldea. **L.**

*

Adolf Schullerus, *Siebenbürgisch-sächsisches Wörterbuch*, mit Benützung der Sammlungen Johann Wolffs, herausgegeben vom Ausschuss des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde. Erste Lieferung. Verlag von Karl J. Trübner, Strassburg i. E. 1908.

În întroducerea de 72 pag. Adolf Schullerus face istoricul acestei publicaţii şi arată principiile cari l-au călăuzit la alcătuirea ei. Acest dicţionar cuprinde dialectele săseşti din Ardeal cu toate influenţele pe cari le-au suferit în cursul vremilor. Pentru noi sunt interesante mai ales aceste influenţe. Ne aducem aminte că dl Dr. Ioan Borcia publicase în unul din Anuarele lui Weigand un studiu despre influenţa elementelor săseşti asupra limbei române, iar dl J. Brenndörfer într'o publicaţie ungurească arătase elementele româneşti în limba săsească. In acest dicţionar, care cuprinde toate dialectele săseşti, se poate urmări mai ales această din urmă influenţă, care e de cea mai mare importanţă pentru fixarea vechimii elementului românesc în părţile locuite de saşi. Primul fascicol al dicţionarului ajunge până la cuvântul „Ameisen". Intreaga publicaţie va cuprinde trei volume de câte 50 de coale. Preţul fiecărui fascicol e de 4 mărci. In fiecare an apare cel puţin un fascicol de câte 6 coale tipar. Asupra acestei publicaţiuni vom revenì mai pe larg, când va fi terminată. **T. C.**

Cronică.

Scrisori din Bucovina. (II). Puţin cunoscută peste hotare şi — cred că nu greşesc, dacă zic — puţin apreciată în ţara pentru care are fapte, pe care nu le poate arătà altă societate românească, societatea „Şcoala Română" din Suceava şi-a serbat în zilele de 19 şi 20 Decemvrie încheiarea a 25 de ani de frumoasă muncă românească.

„Şcoala Română", o indiferentă împărechiare de două cuvinte pentru ceice n'o cunosc, o numire de societate ca atâtea alte numiri pentru mulţi, dacă nu pentru toţi fraţii de peste hotare, şi totuş, deşi e aşa de puţin cunoscută, nu se poate vorbì de mişcarea culturală şi naţională din Bucovina, fără să nu te închini înaintea măreţei opere ce a săvârşit-o această societate.

În Bucovina nu-i ca în Ardeal şi în Ţara Ungurească... aici Românul poate ocupà orişice funcţie, fără să-şi renege naţionalitatea. Dară şi la noi erà

primejdie ca aceste funcţii să fie acaparate de către străini, dacă nu se găsià un mijloc de a se întări clasa intelectualilor români. Şi acest mijloc ni la dat societatea „Şcoala Română“.

Înfiinţată la anul 1883, ca societate de ajutor pentru elevii români dela ori-şi-ce şcoală publică, şi în deosebi pentru cei dela liceul sucevan, această societate, cu modestele ajutoare ce le-a întins micilor cărturari sosiţi la oraş din sărăcia satelor, ne-a crescut o puternică clasă de cărturari. Dar ca să avem această clasă şi ca dânsa să sporească, societatea s'a îngrijit, înainte de toate, de creşterea unei generaţii de învăţători şi profesori români.

Nu cu mulţi ani în urmă, bieţii români dela liceul gr.-or. din Suceava — ce dureroasă ironie a trecutului! — erau puşi la discreţia unor profesori străini de limbă, de lege şi de ţară, cari mai degrabă doriau să-i poată nimici decât să-i vadă înaintând cu slova pe opincarii silitori veniţi dela sate, despre cari ştiau ei bine că, peste câţiva ani, vor zăvorî porţile ţării orfane, ce până atunci erau larg deschise pentru toţi flămânzii lacomului apus.

Astăzi sunt la liceul sucevan 36 de profesori şi toţi români, şi acesta e meritul societăţii „Şcoala Română“. Dar nu numai la Suceava, ci şi la toate celelalte şcoli secundare din ţară sunt profesori — şi mai sunt şi atâţia alţi funcţionari şi preoţi — cari, numai sprijiniţi fiind de societatea „Şcoala Română“, au putut să termine şcoala, care le cereà o vamă, pe care n'o puteau plăti ai lor de-acasă.

De activitatea acestei societăţi e legată şi existenţa celor trei licee româneşti din ţară: din Suceava, Cernăuţ şi Câmpulung. Erà o vreme, când guvernul abià aşteptà momentul să poată desfiinţà cele dintâi clase româneşti de pe lângă liceul sucevan din cauza lipsei de cărţi didactice în limba română, şi fără „Şcoala Română“ s'ar fi întâmplat această nenorocire naţională.

„Şcoala Română“ a pornit o puternică acţiune, ca să scăpăm de acea nenorocire şi ruşine ce ne ameninţà, îndemnând la muncă pe profesorii, cari puteau alcătui cărţile necesare, premiind, întrucât i-a fost posibil, munca acestora şi tipărind cărţile pe spesele ei proprii, pentru care cauză a cheltuit suma de 17.000 de coroane; horendă sumă pentru cine cunoaşte sărăcia neamului românesc din Bucovina.

E fapt cunoscut că Bucovina e ţară dăruită Evreilor de către stăpânirea austriacă, şi erà primejdie ca şi liceul din Suceava, clădit şi susţinut din averile bunilor Domni şi boieri moldoveni de pe vremuri, să fie închinat Izraelului, care năpădise asupra acestui institut, ca să-l ocupe numai pentru fiii săi, pecând elevii români veniau numai foarte puţini să treacă examenul în clasa întâia, — şi aceştia erau insuficient pregătiţi.

Societatea „Şcoala Română“ a prevenit şi această nenorocire, îndemnând pe învăţători să aducă câţi mai mulţi elevi pregătiţi pentru acest institut, premiind pe cei mai harnici, — iară dela anul 1896 încoace a deschis un curs pregătitor pentru liceu, care se ţine în vacanţa fiecărui an cu cheltuelile societăţii.

Ca să se vadă roadele acestei activităţi, e deajuns dacă amintim că înainte cu 20 de ani, pecând societatea erà la începutul activităţii, numărul elevilor români primiţi în clasa întâia deabia ajungeà la 20, iară astăzi, în anul jubilar, clasa întâia are peste 150 de elevi români.

Dară activitatea societăţii nu s'a mărginit numai la faptele arătate până aici. Pornind dela năzuinţa laudabilă de a scoate o bibliotecă pentru tineret, deşi n'a avut mult noroc această frumoasă idee, totuş a tipărit societatea câteva cărticele, între cari şi „Loango“, o bună traducere de academicianul şi — deşi puţin cunoscut — scriitorul cu un frumos stil limpede, dl T. V. Stefanelli, care, pe lângă neuitatul profesor Şt. Ştefureac, a fost unul dintre întemeietorii acestei societăţi.

Înfiinţând Institutul de editură, librărie şi tipografie, „Şcoala Română“ a devenit un puternic şi sigur factor de promovare a culturii — şi nu mai puţin în rândul al doilea — a economiei naţionale în Bucovina.

Pe când, nu cu multă vreme în urmă, numai cu greu străbăteà scrisul românesc de peste hotare la noi, astăzi în mai fiecare casă de cărturar se ceteşte româneşte, şi la această schimbare a vieţii noastre intelectuale spre mai bine a contribuit mult şi „Şcoala Română“ cu librăria ei, în a cărei vitrină publicul vede toate noutăţile literare; le vede azi, le vede mâine — şi poimâne cumpără ceva.

Mi-a mai rămas să amintesc între faptele cele mai însemnate internatul „Vasile Cocârlă“, de inaugurarea căruia e legat numele marelui şi regretatului folklorist I. Fl. Marian.

*

Serbările jubilare au fost deschise în 10 Decemvrie cu o sară de cunoştinţă. Voiu amintì numai momentele mai importante, cari pot interesà din punct de vedere cultural.

Profesorii universitari, arhimandritul Sucevii, prefectul districtual, care a găsit, ca reprezentant al guvernului, cuvinte frumoase pentru momentele festive, cărturari de toate breslele şi treptele şi mulţi studenţi se văd în sala plină de solemnitate a „Clubului Român“, unde are loc sara de cunoştinţă; lipsesc invitaţii de peste hotare, şi publicul o ia această absenţă cu vădite regrete la cunoştinţă.

Duminecă după amiazi, la orele 3, deschide preşedintele societăţii dl I. G. Toma, cu un foarte frumos cuvânt de deschidere, şezătoarea literară, la care erau aşteptaţi d-nii G. Coşbuc, St. O. Iosif şi N. Iorga, dară n'a venit nici unul, afară de dl M. Sadoveanu.

Pe lângă cântecele frumoase şi bucăţile cetite de dl Sadoveanu, despre care m'am convins la acest prilej că e foarte iubit şi cetit în Bucovina, a urmat o interesantă conferinţă: „Privire istorică asupra trecutului nostru şcolar“ a dlui I. G. Toma, care e şi un bun tălmăcitor al lui Schiller. Dacă s'a spus cândva la noi, în o demnă formă nevinovată, cele mai straşnice adevăruri despre binele şi cultura ce ne-au dat Nemţii, a făcut-o aceasta în a sa conferinţă dl Toma, supt haina îngăduită a istoricului, care nu poate fi tras la

răspundere pentru faptele altora, pe cari are dreptul să le povestească.

Ascultată a fost şi conferinţa dlui prof. Liviu Marian despre marele Român al Bucovinei, regretatul George Popovici, ca poet T. Robeanu, despre care a vorbit şi dl G. Bogdan-Duică în revista d-stră.

Sara — pe lângă două foarte frumoase tablouri alegorice, ce reprezentau „Şcoala Română“ şi „Uniţi să fim în cugete“ — s'au reprezentat „Zorile“ a dlui Iosif.

Şi dacă am fost departe de fraţii ardeleni, cu cari până acuma încă n'am avut norocul să facem legături de-o mai intensă comunicare sufletească, şi dacă n'au venit învitaţii Ardealului, şi dacă dl Goga a crezut că-l poate substitui o scrisoare adresată celor ce-l aşteptau cu atâta dragoste, totuş cărturarii din Bucovina au trăit în această sară câteva clipe din viaţa Ardealului din acele vremi de sbucium şi eroism zădarnic, cari sunt cuprinse în povestea ţesută din firele roşii ale anului 1848.

In această sară a picat — din privirile muiate de lumina dreptăţii ce-o aşteaptă acest biet neam al nostru — o lacrimă pentru d-stră; a picat o lacrimă stoarsă de-un scriitor al d-stră, în care am văzut durerile noastre; a picat o lacrimă, prin care am văzut semnul cel straşnic pătat cu sânge al izbăvirii ce va veni.

Serbările societăţii „Şcoala Română“ au fost — pe lângă serbările societăţii de studenţi „Junimea“ din Cernăuţ, cari au fost aranjate vara trecută — a doua ocazie pentru întărirea sufletului românesc prin puterea cuvântului scris şi grăit de fruntaşii scrisului românesc, dară aceştia n'au venit, — şi bine ar fi pentru ei, bine pentru noi, bine pentru cultura ce o servesc, dacă i-am vedeà totdeuna în mijlocul nostru, de câteori îi chiemăm.

*

Infiinţată la anul 1883, ca o modestă societate de ajutor, societatea „Şcoala Română“ din Suceava are astăzi, după 25 de ani de activitate, dreptul să-şi zică cea mai fruntaşă şi cea mai rodnică societate culturală a Românilor din Bucovina şi să pretindă a fi cunoscută şi peste hotare. G. Rotică.

*

Biblioteci de popularizare. Nimic nu caracterizează mai bine interesul publicului românesc faţă de mişcarea literară mai nouă ca mulţimea de publicaţiuni de popularizare. Astăzi în orice cafenea sau birt din Bucureşti poţi cumpără cu preţul neînsemnat de 30 de bani operile mai însemnate ale scriitorilor noştri. Băieţi gălăgioşi şi vânzătorii de ziare româneşti şi franţuzeşti nu te slăbesc până nu le faci o „saftea“, până nu te înzestrează cu câteva broşuri. Şi publicul bucureştean începe să se obicinuiască, încetul cu încetul, ca dela paharul cu bere, dela „şvarţ“ să se întoarcă acasă şi cu o broşurică în buzunar, pe care o răsfoieşte seara până-i vine somnul. Şi astfel aceste broşuri de popularizare câştigă o răspândire tot mai întinsă; se prefac într'o hrană sufletească de toate zilele a cetăţeanului din România.

La noi, viaţa românească de oraş fiind numai în faşe, — şi unde este e încă foarte timidă, — bineînţeles că broşurile de popularizare nu se pot bucurà de aceste mijloace moderne de răspândire. La noi în cafenele, în casine sunt cunoscute altfel de cărţi, cari sunt mult mai scumpe, dar mai uşor de răsfoit. Cu toate acestea în puţinele librării, ce le-avem, se desfac şi la noi binişor broşurelele bibliotecilor de popularizare.

Dovada cea mai bună că publicul din România şi dela noi se interesează de aceste publicaţiuni e că editorii se iau la întrecere să scoată cât mai multe broşuri. Când te gândeşti că înainte cu vre-o zece ani librarul Müller din Bucureşti, care pornise „Biblioteca pentru toţi“ a dat faliment din cauza acestei întreprinderi îndrăzneţe, înţelegi puternica desvoltare a gustului de cetit din zilele noastre. Astăzi cele mai mari institute de editură intră aproape la sigur în asemenea întreprinderi.

„Biblioteca pentru toţi“ a fost cumpărată de librăria Alcalay din Bucureşti, care a sporit-o binişor cantitativ. Astăzi are la 400 de numere. Păcat că nu s'a sporit în aceeaş proporţie şi calitativ. Pe lângă broşuri bune, s'au scos altele fără nici un control, iar cele mai multe dintre traduceri abia ating mediocritatea. Dintre broşurile mai nouă amintim: Poezii de Alexandrescu, publicate de Em. Gârleanu, Poezii de O. Goga, din operile lui C. Negruzzi, Vicarul din Wakerfield, trad. de Ghül. Mai sunt de amintit şi broşurile, ce conţin bucăţi de-ale scriitorilor tineri deşi nu cuprind pe cele mai bune din creaţiunile lor.

Institutul „Minerva“, care a contribuit aşa de mult la „primăvara“ mişcării noastre literare, s'a avântat şi el la o bibliotecă de popularizare, numită „Biblioteca Minervei“. Până acum a atins cifra duzinei, — şi o parte din broşuri sunt a se înşirà în această categorie şi ca valoare literară.

Vechiul institut de editură Socecu & Comp., care, în timpul din urmă, adormise de-abinele, a crezut c'a sosit momentul când îşi poate fructificà capitalul învestit în ediţiile scumpe ale autorilor români, astăzi bătute de praf şi pustiite de şoareci în magazine, începând o bibliotecă de popularizare, care poartă numele de Biblioteca românească. Aceasta e pusă sub îngrijirea dlor Mihail Dragomirescu şi Em. Gârleanu. Dacă trecem peste broşurile cari cuprind lucrările de o valoare literară secundară a colaboratorilor dela „Convorbiri critice“, putem spune că această bibliotecă promite a fi mai cu îngrijire redactată. Până acum a ajuns la vre-o douăzeci şi cinci de numere.

Pe lângă acestea tânărul institut de editură al „Neamului românesc“ din Vălenii de munte, care ar trebuì să se bucure că a ajuns să fie „procul negotiis“, încearcă să publice şi dânsul o bibliotecă de popularizare, destul de scumpă de alftel. Din această bibliotecă, mulţumită spiritului negustoresc al celor ce-o conduc, abia am reuşit să văd un singur număr: Poezii de D. Bolintineanu, deşi le-am cerut de vre-o trei ori. Aviz celor ce se vor gândì să-şi procure această bibliotecă scumpă... chiar şi la vedere. Altfel se prezintă curăţel şi simpatic. Are un format de epistolie.

Din România mai pomenim „Biblioteca Universală“, care publică traduceri din literatura străină, cum dă Dumnezeu. Aici a apărut şi traducerile din Jokai făcute de decedatul redactor dela „Voinţa Naţională“, S. Dariu. Biblioteca universală e încă în faşe.

La noi sunt trei biblioteci de popularizare: a „Asociaţiunii“, a Societăţii pentru fond de teatru român şi a desp. Cluj al „Asociaţiunii“. Toate înaintează ardeleneşte; încet, dar... nesigur. Broşurile mai proaspete din Biblioteca teatrală iarăş n'a fost chip să le văd. Aşa că, după titlu, nu le pot judecă, deşi acest fel de apreciare nu e străin criticei noastre naţionale. Dar să sperăm că ni se vor trimite la redacţie.

Biblioteca poporală a Asociaţiunii şi-a sporit numărul dintr'o dată cu cinci broşuri. Dintre ele pomenim „O seamă de cuvinte“ de O. Goga şi „Poezii alese“ din opera lui Alexandri. De menţionat, pentru cuprinsu-i folositor, e şi „Cum să trăim“, poveţe doctoreşti pentru trebuinţele zilnice, de Aurel R. Dobrescu. Biblioteca desp. Cluj conţine uneori lucruri folositoare. Apare neregulat caşi celelalte două, dar toate trei aduc totuş un folos mişcării noastre culturale. Mai mult spirit critic n'ar strică să se introducă la tustrele.

Dorim să trăiască şi să se sporească toate aceste biblioteci de popularizare, cari înseamnă un puternic avânt pentru cultura românească. T. Codru.

*

Congresul dela Craiova a avut scopul să întrunească pe profesorii de limbi moderne şi antice pentru a-şi da seamă de progresul pe care învăţământul lor l-a făcut în ţară, dela întâiul congres de limbi încoace.

Congresele acestea sunt o întocmire datorită dlui Sp. Haret, care asistă la ele îndemnând şi sfătuind.

De astădată congresul nu a fost numai didactic, ci a atins şi chestii literare, sociale, economice şi chiar şi politice, întrucât chestiile amintite au vre-o legătură cu învăţământul limbilor.

Didactica limbilor a fost tratată de G. Bogdan-Duică, care a dovedit că ultimele programe româneşti sunt la nivelul teoriei pedagogice germane şi că cel mai bun lucru ar fi să se caute ca şi practica să se ridice la înălţimea practicei germane.

Chestiunile economice-politice au fost pe scurt acestea: 1. Dată fiind întinderea limbii germane, deodată cu a comerciului german, spre România şi Orient, nu ar fi „momentul istoric“ de a se învăţă mai multă limbă germană, pentru ca să ne ajutăm cu ea în lupta economică? S'a răspuns cu da (Orator: C. G. Ionescu). 2. Dată fiind înaintarea primejdiei de desnaţionalizare în Ungaria, Bucovina şi Rusia, s'a cercetat chestia dacă primejdia este aşa de mare, încât să ne putem teme mult? S'a răspuns cu nu. Din potrivă, s'a accentuat că asimilarea culturilor străine apusene (franceză, engleză, germană şi italiană) este o condiţie esenţială a înaintării propriei noastre culturi şi deci s'a răspuns că şi din acest punct de vedere învăţarea limbilor străine trebue sprijinită din toate puterile. (Orator: V. Mândrescu). În legătură cu acest răspuns s'a cerut ca ministerul să înlesnească profesorilor, candidaţilor la profesorat, şi studenţilor distinşi cercetarea ţărilor străine, unde să se perfecţioneze în cunoaşterea limbilor şi culturilor străine.

Chestiunea literară care s'a discutat este a traducerilor din limbi străine. Orator a fost Pompiliu Eliade: In stadiul în care se află astăzi limba română, o influenţă rea a traducerei este exclusă. Trebue să revenim la traduceri din autori mari, pe cari trebue să-i popularizăm în limba de azi cu acelaş zel cu care Eliade Rădulescu, S. Moscovici şi alţii îi popularizau mai de mult, într'un stil românesc încă neformat.

S'a discutat şi chestiunea limbilor clasice. Clasicismul are duşmani în România şi nu are apărători. Apărătorii cei mai cu efect ar fi clasiciştii distinşi cari... ne lipsesc. I. Vălaori a vorbit pentru menţinerea limbilor clasice, cerând răgaz, să vedem ce vor face profesorii bine pregătiţi şi apoi, să judecăm definitiv.

Craiovenii s'au purtat admirabil cu congresiştii. Primarul, spiritualul primar, dl Ciocazanu, a pregătit, împreună cu ajutorul său Cantuniari, o primire desăvârşit de mulţămitoare. Şcoalele au dat festivale reuşite, societatea „Hora“ o serată cu concert şi joc, care a reuşit bine. D.

*

Conferinţe în Braşov. „Mohamed şi coranul“ a fost tema conferinţei părintelui I. Prişcu, ţinută în 20 Decemvrie n. Conferenţiarul s'a ocupat mai întâiu cu biografia profetului, istorisind mai amănunţit purificarea inimei lui Mohamed, fuga lui din Mecca şi viziunile şi revelaţiunile lui cele mai interesante. Trecând la coran, acea comoară de misticism şi fantazie orientală, arată că e un mozaic de revelaţiuni de ale lui Mohamed, de regule de igienă, de învăţături creştine şi jidoveşti etc. Predestinaţiunea şi fatalismul ocupă loc de frunte între preceptele coranului. Cunoscutul raport dintre Mohamedan şi femeie îşi află binecuvântarea în coran, care admite poligamia, divorţul etc. Fantazia avântată a Mohamedanilor îşi ajunge culmea în concepţiunea vieţii viitoare, care încă a schiţat-o conferenţiarul, cât i-a permis timpul. Conferinţa a plăcut mult şi a cuprins multe lucruri nouă pentru cea mai mare parte din public. L.

*

Premiile „Nobel“. La 10 Decemvrie n. s'au împărţit, în Stockholm, cele cinci premii internaţionale — de câte 192,827 franci — pe cari le-a instituit Alfred Nobel, inventatorul nitroglicerinei şi al dinamitei, ca răsplată pentru cei ce-şi vor câştigă mai mari merite în interesul culturii omeneşti.

Premiul păcii s'a acordat lui Friderick Bayer, fost odinioară ofiţer, iar astăzi unul dintre anteluptătorii mai stăruitori ai păcii, şi suedezului H. P. Arnoldson, autorul lucrării „Pax mundi“ (Pacea lumii).

Premiul pentru chemie i s'a acordat profesorului Rutheford dela universitatea din Manchester (Engli-

tera), celebru prin descoperirile şi lucrările sale despre radioactivitate.

Premiul pentru fizică: profesorului G. Lippmann dela Sorbonna din Paris, inventatorul fotografiei în culori.

Premiul pentru medicină: profesorului E. Metchnikoff (de origine rus), conducătorul institutului Pasteur din Paris, şi profesorului P. Ehrlich dela universitatea din Frankfurt a. M., ambii au contribuit prin lucrările lor la întărirea sănătăţii omeneşti. Metchnikoff e cel pe care-l luase peste picior dl Aurel C. Popovici.

Premiul al cincelea, pentru literatură: profesorului dela facultatea filozofică din Iena, Rudolf Eucken, autorul mai multor lucrări filozofice. Eucken e mai mult un poet al filozofiei decât un „Gelehrter Philosoph", cum e Wundt şi alţii. De aceea a primit premiul literar.

*

Ştiri. Cetim în „Minerva" că doctrina lui Tolstoi a găsit un teren prielnic în Basarabia. Scrierile sale au început să se răspândească şi între Moldoveni. În nordul Basarabiei, pe malurile râpoase ale Nistrului s'a înfiinţat o comunitate tolstoistă, compusă în cea mai mare parte din Moldoveni. Întemeietorul ei e dl Alexandri, din familia marelui poet. Viaţa în comunitate e ca pe vremea vechilor creştini. Fiecare primeşte o bucată de pământ pe care trebue să o lucreze însuş, ca să-şi câştige pânea de toate zilele cu sudoarea feţei sale. Activitatea comunităţii e împărţită în trei părţi: o parte a zilei este consacrată muncei câmpului, grădinăriei şi îngrijirii vitelor; în a doua parte a zilei, tovarăşii se preocupă de propria lor educaţie. Citesc cu glas tare, scriu, cântă în cor şi poartă corespondenţă cu tovarăşii lor din imperiu. Tolstoenii basarabeni duc viaţa cea mai sobră. Mâncările cu carne şi beuturile spirtuoase sunt excluse. Munca încordată în aerul înviorător dau tovarăşilor o sănătate şi un echilibru moral, pe care nu-l cunosc sleiţii şi nervoşii oraşelor.

* Cei ce au cunoscut pe Ciprian Porumbescu sunt rugaţi a trimite (până la 15 Martie 1909) amintiri sau orice alte informaţii privitoare la compozitorul nostru, dlui Victor Morariu, profesor la gimnaziul din Suceava (Bucovina), care a luat asupra sa sarcina de a scrie biografia amănunţită a lui Ciprian Porumbescu.

* Am pomenit în numărul trecut despre expoziţiile de copii aranjate de „Reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiiului". Această reuniune, de când există, a mai aranjat: 18 expoziţii de vite de prăsilă, la cari s'a împărţit ca premii suma de 3886 cor.; 5 mari expoziţii de poame, struguri şi derivatele lor; în 1903 o expoziţie de oi de prăsilă în comuna Poiana, iar la 1902 o expoziţie cu obiecte din industria de casă şi din industria profesională. Tot la iniţiativa acestei reuniuni şi cu cheltuiala ei s'a făcut albumul „Din ornamentica Română" al dlui D. Comşa. Activitatea acestei reuniuni e vrednică de toată lauda.

* E îndeobşte cunoscută importanţa şcoalelor de menaj, cărora în toate ţările li se dă o tot mai mare atenţiune. O astfel de şcoală există în Sibiiu, susţinută de reuniunea femeilor române. Am avut prilej să ne convingem că aici, pe lângă o instrucţie de bună gospodină, se dă elevelor şi o educaţie socială corăspunzătoare. Îndemnăm deci părinţii să-şi trimită ficele în această şcoală model.

* In acest număr publicăm sfârşitul duioaselor „Aduceri aminte" ale prietinului nostru Al. Ciura. Adunarea lor într'un volum de sigur ar fi bine primită de publicul nostru, căruia i se dau arareori bucăţi aşa de frumos scrise.

* Principele Barbu Ştirbei din România a hotărât să întreţină, pe domeniul său dela Buftea, un număr de 20 de învăţători pe fiecare an, în scop de a le înlesni învăţarea culturei legumelor. Administraţia domeniului a luat măsuri să construiască un local potrivit. Cursurile vor începe, în fiecare an, la 1 Februarie şi vor ţineà timp de nouă luni.

* Şcoala confesională gr-or. română din Drăguş, comitatul Făgăraşului, a fost predată statului, în urma unei hotărâri a comitetului parochial gr.-or. şi gr.-cat. din Drăguş. Şedinţa comitetului parochial a avut loc la 22 Noemvrie, sub preşedinţia protopopului Ioan Cândea din Avrig.

Şcoala din Drăguş e cea dintâi şcoală la care renunţăm de bună voie.

* La 8 Noemvrie n. a. c. despărţământul Cluj al Asociaţiunii, cu ocazia adunării cercuale din comuna Berind, a aşezat o piatră comemorativă pe peretele casei în care s'a născut baronul Vasile Ladislau Popp. Piatra are următoarea inscripţie: „Aici s'a născut Vasile Ladislau baron Popp". E un frumos act de pietate faţă de fostul preşedinte al Asociaţiunii.

* Dieta Bucovinei a acordat societăţilor culturale şi literare din Bucovina subvenţii şi pe anul viitor. Între altele a acordat: Soc. ac. „Junimea" 200 cor.; revistei „Junimea literară" 300 cor.; soc. muzicale „Armonia" 1000 cor.; Societăţii pentru cultura şi literatura română din Bucovina (Asociaţia bucovineană) 14,000 cor.; Soc. acad. „Dacia" 300 cor. etc...

* Cu ziua de 1 Ianuarie 1909 s'a deschis în Arad (str. Deak F. 33) o librărie românească care va purtà numele „Librăria diecezană", fiind proprietatea Tipografiei diecezane.

* Un savant rus a descoperit în Damasc, capitala străveche a Siriei, un manuscris al vieţii lui Isus Hristos de pe timpul vieţii lui. Manuscrisul are 3112 pagini şi conţine multe date necunoscute până acum.

* „Vestitorul" e numele unui nou organ săptămânal ce apare în Bucureşti (str. Belvedere 6). Editorii ziarului (nu e indicat nici un nume) promit că „mai întâi şi principala lor grije va fi să lucreze pentru redeşteptarea sentimentului religios".

Bibliografie.

— Asupra unora din aceste cărţi vom reveni. —

H. Sudermann, *Moara părăsită,* trad. de H. G. Lecca. Bucureşti, „Biblioteca pentru toţi", nrul 377, pr. 30 bani.

A. Daudet, *Aventurile lui Tartarin din Tarascon,* trad. de Lia Hârsu. Bucureşti, „Bibl. pentru toţi", nr. 395, pr. 30 bani.

I. G. Bibicescu, *Este în legile noastre vr'o sancţiune contra călcării art. 7 din Constituţiune?* — O broşură de 16 p. octav mic, tratând — limpede şi cu o logică impecabilă — chestiunea cumpărării, prin întrepuşi, de moşii în România din partea neîndrituiţilor.

„Anuarul băncilor populare şi a cooperativelor sătești din România pe anul 1907," — ed. „Casa centrală a băncilor populare", Bucureşti 1908.

„Calendarul Muncei", Bucureşti 1909, ed. „Cercul de editură socialistă", pr. 25 bani.

O. Goldsmith, *Vicarul din Wakefield,* trad. de Willy Ghül, („Biblioteca pentru toţi," nr. 375—376), Bucureşti, pr. 60 bani.

Din „Biblioteca românească" (Ed. librăriei Socecu Bucureşti) am primit următoarele numere à 30 bani.

17—18. „Mincinoasa carte de vânătorie" de Al. Odobescu (pr. 55 bani).

19. „Teatru şcolar pentru fete" de Eufrosina I. Adam.

20. „Istoria lui Ştefan-Vodă" de P. Ispirescu.

21—24. „Calendar literar şi artistic pe anul 1909 (502 pag.), pr. 1 leu.

Em. Gârleanu. *Intr'o noapte de Maiu,* Nuvele şi schiţe, Bucureşti, Socecu et Cie, 1908. Pr. 2 Lei.

Take Policrat, *Legislaţiunea Muncii,* Tipogr. „Aurora". Bucureşti, 1908, 1 broş. 4° mic 47 pag.

Dr. I. T. Mera, *Lithiaza biliară şi apele de Karlsbad.* Bucureşti, 1907, 1 broşură de 39 pag.

Al. von Humboldt, *Priveliști din natură,* trad., „Biblioteca pentru toţi", nrul 384. Bucureşti, 1908. Pr. 30 bani.

Din *Biblioteca poporală a „Asociaţiunii"* am primit următoarele numere à 30 fil.: *„Povestri"* de Ion Pop Reteganul, cu o prefaţă de Oct. Goga; — *„Poezii alese"* de V. Alexandri, cu o prefaţă de Il. Chendi; — *„Ionel"*; principii morale şi creştineşti de educaţiune, cartea VI-a, de V. Gr. Borgovan; — *„O seamă de cuvinte"* de Oct. Goga; — *„Cum să trăim?"*, poveţe doctoreşti pentru trebuinţele zilnice, de Aurel R. Dobrescu.

„Calendarul" ziarului „Românul pe anul 1909. Ed. ziarului „Românul", Cleveland, Ohio, (America), 1908.

„Calendarul ilustrat al Bibliotecii pentru toţi" pe anul 1909. Edit. L. Alcalay, Bucureşti 1908. Preţul 30 bani.

Poşta Redacţiei.

Dşoarei E. Pioraş, Rodna. În numărul 22 al revistei noastre s'au publicat şi ultimele ilustraţii dintre cele ce aţi binevoit a ne trimite. Vă rugăm să primiţi sincerile noastre mulţumiri. Oricând şi oricâte ne-aţi mai trimite, — vor fi întotdeauna binevenite.

Dna Lucia R. Timişoara. Cea mai bună carte de bucate românească este „Poftă bună" de Dna Zotti Hodoş, care a apărut în ediţie nouă şi se poate comandă direct dela autoare în Sibiiu, Capgasse.

F. Meta. Bl. Versuri uşoare şi, unele, chiar frumoase. Lipsă de fond şi idei, descrierea prea puţin desluşită. Citâm strofa din urmă, mai reuşită:

„Duios ca un glas de caval,
Sfielnic în codru suspină,
Iar luncile-şi tremur' argintul, —
Tresare şi firea blajină."

Mai încercaţi.

L. R. Panciova. „Rugăciune" nu promite nici pentru viitor lucruri mai bune.

A. Gh. V. Buc. Poeziilor trimise le lipseşte înainte de toate nota originalităţii. Aproape toate strofele îţi aduc aminte de alţi poeţi. Citâm o strofă reuşită din „Către Vodă":

„Cu capul plecat la tine venim,
Stăpâne slăvite şi mare,
Căci numai tu singur ne poţi mântui
Din valul durerii amare.
Am fost ca şi trestia care la vânt
Se pleacă, dar nu se sfăramă,
Şi chinul pe care l-am tot îndurat
Pe feţe lăsatu-ne-a vamă!"

Comparaţia din urmă e frumoasă, nu-i aşa?

M. Sc. M. („Villa Maria"). Versuri şi idei frumoase. Limba, însă, sufere de neologisme neadmisibile în poezie: „amorezat", „neclasificat", „suav" etc. Poate din altele ce ne veţi trimite vom puteà alege ceva.

B. V. (N.) Vă recomandăm dicţionarul din colecţia celebră Toussaint-Langenscheidt: „Taschenwörterbuch der russischen und deutschen Sprache, I. Russisch-Deutsch" (pr. 3 Mark 50 Pf.). E cel mai bun dicţionar rusesc-german ce cunoaştem. Lângă fiecare cuvânt rusesc e indicată şi pronuncia. Partea a doua germ. rus. e sub tipar. Dicţionarul îl poţi comandà prin orice librărie sau direct dela editor: Langenscheidtsche Verlagsbuchhandlung — Berlin, Bahnstrasse 29/30.

Nepublicabile: „O zi de vară" (T. V.); „Asta mi-e dorinţa" (I. B.); „Invocaţie" (I. P.); „Singur" şi „Cântec" (T. Quintus); „Cântec" (V. Zefirus); „Inimă nemângâiată" (Schiţă) de Teodor.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.

TIPARUL LUI W. KRAFFT ÎN SIBIIU.

Atragem atenţia abonaţilor noştri asupra „Premiilor" publicate în numerele precedente.